Buur ya
di téereb ñaareel bi

Yonent Yàlla Ilyaas yar na Buur Akasiya

1-2 Ba Axab buurub Israyil saayee yàggul dara,
Mowabeen ña dañoo fippu, jógal doomam Buur
Akasiya.
Mu am bés Akasiya tollu biir néegam ca kaw
taaxum këram ga ca Samari, daldi xàwwikoo ca
palanteer ba, daanu ba gaañu lool. Gannaaw gi
mu yónni ay ndaw, ne leen: «Demleen seetal ma
ca Baal Sebub, tuuru Ekkron, ba xam ndax dinaa
dund gannaaw jéll bii ma daanu.» 3 Ci biir loolu
malaakam Aji Sax ji wax Ilyaas, ma cosaanoo
Tisbi, ne ko: «Demal gaaw dajeek ndawi buurub
Samari te laaj leen ne leen: “Xanaa Yàlla daa
amul ci Israyil, ba ngeen di seeti ca Baal Sebub,
tuuru Ekkron?” 4 Loolu tax na Aji Sax ji wax
buurub Israyil ne ko: “Lal bi nga tëdd doo ko
wàcc, ndax dinga dee moos.”» Ci kaw loolu
Ilyaas dem.
5 Ba ndaw ya waññikoo, Buur Akasiya ne leen:
«Lu leen waññi?» 6 Ñu ne ko genn góor a leen
dogale, ne leen ñu dellu ci buur bi leen yónni,
te wax ko ne ko: «Aji Sax ji nee: Ndax Yàlla daa
amul Israyil ba ngay yónnee di seetluji ca Baal
Sebub, tuuru Ekkron? Loolu tax na lal bi nga
tëdd doo ko wàcc, ndax dinga dee moos.» 7 Mu
ne leen: «Waaw, góor gi leen dogale, wax leen
loolu, nu mu mel?» 8 Ñu ne ko: «Góor ga boroom

kawar la te ngembal der la gemboo.» Akasiya ne:
«Kooku Ilyaas mu Tisbi la.»

9 Ba mu ko defee Akasiya yebal njiitu juróom
fukki dag, mu ànd ak juróom fukki nitam, dem
ba ca Ilyaas. Gisuñu lu moy mu toog ca kaw tund
wa. Njiit la ne ko: «Ée góoru Yàlla gi, Buur nee
nga wàcc.» 10 Ilyaas wax njiital juróom fukki
dag ya, ne ko: «Ndegam góoru Yàlla laa, yal
na sawara wàcce asamaan xoyom la, yaw yaak
sa juróom fukki dag.» Sawara daldi bàyyikoo
asamaan, ne jippét xoyom leen, mook juróom
fukki dagam ya. 11 Buur dellu yebal keneen
ku jiite juróom fukki dag, mu ànd ak juróom
fukkam ña. Njiit la dem ne Ilyaas: «Ée góoru
Yàlla gi, Buur nee nga wàcc gaaw!» 12 Ilyaas
wax leen ne leen: «Ndegam góoru Yàlla laa, yal
na sawara wàcce asamaan xoyom la, yaw yaak
sa juróom fukki dag.» Sawaraw Yàlla bàyyikoo
asamaan, xoyom njiit la, mook juróom fukki
dagam ya. 13 Mu delluwaat yebal njiital juróom
fukki dag, mu ànd ak juróom fukkam ña, muy
ñetteel bi yoon. Mu daldi dem ba àgg ca Ilyaas,
ne gurub sukk ca kanamam; tinu ko ne ko: «Éy
góoru Yàlla gi, ngalla wormaalal sama bakkan
ak bakkani juróom fukk ñii, sang bi. 14 Gis nga
ni sawara wàcce asamaan, xoyom ñaari njiiti
juróom fukki dag yi ma jiitu, ñook seen juróom
fukki dag, waaye rikk wormaalal sama bakkan.»

15 Malaakam Aji Sax ji ne Ilyaas: «Wàccal ànd
ak moom, bu ko ragal.» Mu daldi wàcc ànd ak
njiit la ba ca Buur, 16 ne ko: «Aji Sax ji nee:
Yónni nga ay ndaw, di seeti ca Baal Sebub, tuuru

Ekkron, mel ni Yàlla amul ci Israyil, ba ñu man
koo laaj kàddoom. Loolu tax na lal bi nga tëdd,
doo ko wàcc, nde dinga dee moos!»
17 Ba loolu amee mu dee, muy la Aji Sax ji
waxoon, Ilyaas biral ko. Rakkam Yoram nag falu
buur, wuutu ko ca ñaareelu atu nguurug Yoram
doomu Yosafat buurub Yuda. Fekk na Akasiya
amuloon doom ju góor. 18 Li des ci mbiri Akasiya
aki jëfam, bindees na ko moos ca téere bi ñu
dippee Jaloorey buuri Israyil ca seeni jant.

2

Yonent Yàlla Ilyaas yéeg na

1 Bés ba Aji Sax jiy yóbbu Ilyaas kaw asamaan
ci biir callweer, ma nga bàyyikoo woon Gilgal,
ànd ak Alyaasa.
2 Ci biir loolu Ilyaas ne Alyaasa: «Xaaral fii
rikk, ndax Aji Sax ji da maa yebal Betel.» Alyaasa
ne ko: «Ak sama digganteek Aji Sax ji, Kiy Dund,
nga fekke tey, duma teqlikook yaw mukk.» Ñu
daldi ànd, dem Betel.
3 Kurélu yonenti Betel nag dikk ca Alyaasa ne
ko: «Ndax xam nga ne bésub tey jii Aji Sax ji
dina la yenni sa kilifteefu sang Ilyaas?» Mu ne:
«Man kay xam naa ko; waaye noppileen rekk.»
4 Ba mu ko defee Ilyaas ne Alyaasa: «Ngalla
xaar ma fii nag, ndax Aji Sax ji da maa yebal
Yeriko.» Alyaasa ne ko: «Ak sama digganteek Aji
Sax ji, Kiy Dund, nga fekke tey, duma teqlikook
yaw mukk.» Ñu daldi ànd, dem Yeriko.
5 Kurélu yonenti Yeriko nag dikk ba ca Alyaasa
ne ko: «Ndax xam nga ne bésub tey jii Aji Sax

ji dina la yenni sa kilifteefu sang Ilyaas?» Mu ne
leen: «Man kay xam naa ko, waaye noppileen
rekk.»
6 Gannaaw loolu Ilyaas ne Alyaasa: «Ngalla
xaaral fii, ndax Aji Sax ji da maa yebal dexu
Yurdan.» Alyaasa ne ko: «Ak sama digganteek
Aji Sax ji, Kiy Dund, nga fekke tey, duma
teqlikook yaw mukk!» Ñu ànd ñoom ñaar.
7 Ba loolu amee juróom fukki nit bawoo ca
kuréli yonent ya, dikk taxaw, dànd leen, janook
ñoom fa ñu yem ñoom ñaar ca tàkkal dexu
Yurdan. 8 Ilyaas jël mbubbam, taxañ, ne ko tàrr
ca ndox ma, mu xàjjalikoo yaar. Ñu jaar ci suuf
su wow si, jàll ca wàlla.
9 Ba ñu jàllee, Ilyaas ne Alyaasa: «Wax ma lu
ma lay defal bala ñu maa yóbbu, may teqlikook
yaw!» Alyaasa ne ko: «Xanaa naa am lu mat sag
leer ñaari yoon.» 10 Ilyaas ne ko: «Ñaan nga lu
jafe. Waaye soo ma gisee bu ñu may jële fi ma
nekk ak yaw, yóbbu, kon dinga ko am. Soo ma
gisul nag, doo ko am.»
11 Ci kaw loolu ñu ànd di waxtaan, di dem.
Yéguñu lu moy watiiru sawara, wu ànd ak fasi
sawara, ne jimeet, dox seen diggante ñoom ñaar;
Ilyaas yiiroo aw callweer, yéeg kaw asamaan.
12 Alyaasa gis loolu, daldi yuuxu, naan: «Wuy
baayee, baay bóoy, yaay watiiru xarey Israyil aki
gawaram!» Ba loolu amee gisatu ko. Mu ne
sëq ay yéreem, ne ko tareet, def ko ñaar ndaxu
tiis, 13 doora for mbubb ma wadde ca Ilyaas; ne
wërëñ, dem taxawi ca tàkkal dexu Yurdan. 14 Ba
mu ko defee Alyaasa fab mbubb ma wadde ca

Ilyaas, ne ko tàrr ca ndox ma ne: «Ana Aji Sax ji, Yàllay Ilyaas? Ana mu?» Naka la Alyaasa dóor ca ndox ma moom itam, mu xàjjalikoo yaar, mu jàll.

15 Kuréli yonenti Yeriko ya doon seetaan a nga janook moom naa: «Leeru Ilyaas wàcc na ci kaw Alyaasa!» Ba loolu amee ñu gatandu ko, sujjóotal ko, dëpp seen jë ca suuf.

16 Ci kaw loolu ñu ne ko: «Xam nga lan la, sang bi? Am na ci nun juróom fukki nit ñu jàmbaare. Nañu dem seetali la sa sang ba. Jombul leeru Yàlla yóbbu ko, teg ko ci kaw tund yii, wenn, mbaa mu teg ko ci biir xur yii, wenn.» Mu ne
leen: «Déedéet, buleen leen yebal.» 17 Ñu soññ
ko, ba mu am ca kersa, ne leen: «Waaw, yebal-leen leen.» Ñu daldi yebal juróom fukki nit, ñu
seet diiru ñetti fan, gisuñu kenn. 18 Naka lañu
dellu ca moom, fekk ko ca Yeriko, mu ne leen: «Newuma leen woon buleen dem?»

19 Gannaaw loolu waa dëkk ba ne Alyaasa: «Xam nga fi dëkk bi nekk baax na, sang bi, waaye
ndox mi baaxul, te suuf si nanguwul.» 20 Alyaasa
ne leen: «Indil-leen ma ndab lu bees, te def ci
xorom.» Ñu indil ko. 21 Mu dem ba ca bëtu ndox
ba, sànni ca xorom sa, ne: «Aji Sax ji nee: Laabal naa ndox mii. Dootu rey te dootu tax suuf si du
nangu.» 22 Ndox ma daa laab ba tey jii, muy la
Alyaasa waxoon.

23 Alyaasa bàyyikoo fa, jëm Betel. Ma nga topp yoon wa di dem, ay gone jóge ca dëkk ba, di ko ñaawal, naan ko: «Boroom nel, ca kaw! Ée
boroom neleey, ayca ca kaw!» 24 Naka la ne gees,

ne leen jàkk, daldi leen móolu ci turu Aji Sax
ji. Ci kaw loolu ñaari urs* génne ca àll ba, fàdd
ca gone ya ñeent fukk ak ñaar. 25 Mu bàyyikoo
foofa jubal tundu Karmel, jóge fa dellu Samari.

3

Israyil ak Mowab jote nañu

1 Ba Yosafat faloo Yuda, ba dugg fukkeelu atu
nguuram ak juróom ñett, ca la Yoram doomu
Axab falu buur ca Israyil, péeyoo Samari. Yoram
nguuru na fukki at ak ñaar, 2 di def li Aji Sax
ji ñaawlu. Waaye taxul mu dab ndeyam ak
baayam: jële na fa doj wa ñuy jaamoo Baal te
baayam sampoon ko fa. 3 Terewul mu sax ci
xeetu bàkkaar ya Yerbowam doomu Nebat doon
bàkkaarloo Israyil, bañ koo dëddu.
4 Ci biir loolu, Mesa buuru Mowab doonoon bo-
room jur, di fey buurub Israyil galagu téeméeri
junniy xar (100 000) ak téeméeri junniy kuuy
(100 000) yu ñu watul. 5 Buur Axab nag dee,
buuru Mowab jógal buurub Israyil ba ko wuutu.
6 Ba mu ko defee Buur Yoram daldi génn Samari
ca saa sa, lim mbooloom xarem Israyil mépp.
7 Ba loolu amee mu yónnee ca Yosafat buurub
Yuda, ne ko: «Buuru Mowab fippu na, jógal ma.
Ndax doo ànd ak man, nu xarejeek Mowab?» Mu
ne ko: «Ahakay! Maak yaw benn lanu. Sama
mboolooy sa mbooloo, samay fas di say fas,» 8 teg
ca ne: «Fu nuy jaare, song leen?» Mu ne ko:
«Xanaa ca màndiŋu Edom.»

---

* **2:24** 2.24 urs rab wu ñàng la; man naa ëpp gaynde.

9 Ba mu ko defee buurub Israyil ak buurub
Yudak buurub Edom dem di dox diiru juróom
ñaari fan, ba ñook jur gi ñu àndal, kenn amatu
ci ndox. 10 Buurub Israyil ne: «Musiba am na
walla! Nde Aji Sax ji da noo woo, nun ñetti buur
yii, ngir teg nu ci loxol buuru Mowab.» 11 Yosafat
daldi ne: «Ndax yonentu Aji Sax ji nekkul fii,
ba nu seetloo ko ci Aji Sax ji?» Kenn ca jawriñi
buurub Israyil ne: «Alyaasaa ngi fi, mooy doomu
Safat ji doonoon bëkk-néegu Ilyaas.» 12 Yosafat
ne: «Waaw, kàddug Aji Sax jaa ngi ci moom
kay.»

Ba mu ko defee buurub Israyil ànd ak Yosafat
buurub Yuda, ak buurub Edom, dem ca Alyaasa.
13 Mu wax ak buurub Israyil ne ko: «Ana lu
ma séq ak yaw? Demal kay ca sa yonenti baay
yaak sa yonenti ndey ya!» Buurub Israyil ne ko:
«Déedéet, ndaxte Aji Sax jee nu fi woo, nun ñetti
buur yii, ngir teg nu ci loxol Mowab.» 14 Alyaasa
ne ko: «Giñ naa ci Aji Sax ji, Kiy Dund, Boroom
gàngoori xare yi, moom mi may jaamu, bu dul
woon ak Yosafat buurub Yuda mii teew, te ma
rus ko, duma la xool sax mbaa ma di la faale.
15 Waaye indil ma ab xalamkat.» Mu indil ko.

Naka la xalamkat bay xalam, leeru Aji Sax ji
dikkal Alyaasa. 16 Alyaasa ne: «Aji Sax ji nee:
Gasleen ci xur wii ay kàmbi kàmb. 17 Ndaxte Aji
Sax ji nee: Du ngelaw lu ngeen di gis mbaa taw,
te du tee xur wii fees dell ak ndox, ngeen naan
yeen ak seen gétt ak seen jur gu gudd. 18 Loolu
yomb na Aji Sax ji te dina teg Mowab ci seen
loxo it. 19 Dingeen nangu mboolem dëkk bu mag
bu ñu wëraley tata ak mboolem péey; garab gu

baax ngeen gor, mboolem bëti ndox ngeen fatt,
tool bu nangu ngeen yàq kooki xeer.» 20 Ca suba
sa, ba ñuy tollu ci rendi sarax rekk; ndox ma
bàyyikoo yoonu Edom, wal, ba fépp fees ak ndox.

21 Ci biir loolu Mowabeen ñépp dégg ne buur
ya ñëw nañu xareseek ñoom. Ñu woo képp ku
àttan ngànnaay, mag ak ndaw, ñu bokk taxaw fa
seeni réew digaloo.

22 Ba ñu fanaanee ba ca suba sa, jant bay lerxat
ca ndox ma. Waa Mowab tollu ca wàlla, di gis
ndox ma xonq, mel ni deret. 23 Ña nga naan:
«Lee de deret la! Xam naa buur yaa xeexa xeex,
ba reyante ca seen biir. Kon nag waa Mowab,
ayca, ca lël ja!»

24 Ba ñu dikkee ba ca dalub Israyil, waa Israyil
jóg dal ca seen kaw, ba ñu won leen gannaaw,
ne wëqet. Ñu dugg réewum Mowab, duma leen.
25 Ba loolu amee ñu yàqte dëkk ya, mboolem
tool bu nangu, kenn ku nekk sànni ca xeer ba
mu fees, bëtu ndox bu nekk, ñu fatt, garab gu
baax gu ne, ñu gor. Mujj na dëkk bu ñu naan Kir
Eres doŋŋ a ne ñumm ak xeer ya ñu ko tabaxe.
Teewul boroom mbaq ya gaw ko, song ko. 26 Ba
buuru Mowab gisee xeex bi di ko ëpp doole, daa
woo juróom ñaar téeméeri boroom saamar, ànd
ak ñoom ngir bëtt, ba àgg ca buurub Edom.
Waaye sottiwul. 27 Ba loolu amee mu jël taawam
bu góor bi nara falu buur, wuutu ko, ne ko teqet
rendi, def ko saraxu rendi-dóomal ca kaw tata ja.
Waa Israyil ñaawlu jëf ja lool, daldi won buuru
Mowab gannaaw, ñibbi seenum réew.

4

Alyaasa jot na jëtun ba

1 Am na bés ku jëkkëram bokkoon ci yonent yi,
di jooytu ci Alyaasa ne ko: «Sama jëkkër de sa
ndongo la woon. Léegi nag faatu na, te yaw ci sa
bopp sang bi, xam nga ne ku ragaloon Aji Sax ji
la. Waaye ka mu ameeloon bor moo dikk, bëgga
yóbbu sama ñaari doom yu góor, ngir def leeni
jaam.» 2 Alyaasa ne ko: «Loo bëgg ma dimbalee
la ko? Wax ma loo am ca kër ga.» Mu ne ko:
«Dara, sang bi. Awma dara ca kër ga lu moy
taxub diw.» 3 Mu ne ko: «Demal àbbi ay ndab
yu deful dara ci sa dëkkandoo yi la wër yépp, te
bumu néew. 4 Su ko defee nga dellu tëjook say
doom, ba noppi nga sotti diw gi ci ndab yooyu
yépp, bu ci fees, nga ber.»

5 Mu bàyyikoo nag ca Alyaasa. Gannaaw gi mu
tëjuji, mooki doomam; ñu di ko jox, muy sotti.
6 Mu dem ba ndab ya fees, mu ne doom ja: «Jottli
ma ndab leneen.» Mu ne ko: «Ndab desu fi de.»
Diw ga it ne tekk, xelleetul. 7 Mu daldi dem wax
ko góoru Yàlla ga. Mu ne ko: «Doxal jaay diw gi,
fey say bor; la ca des nga dunde, yaak say doom.»

Alyaasa am nab dal

8 Am na bés Alyaasa jaare dëkk bu ñuy wax
Sunem. As ndaw su bare alal woo ko lekk këram,
di ko soññ. Mujj na saa yu fa jaaree, daldi fay
toog, ba xéewlu. 9 Ci biir loolu mu ne jëkkëram:
«Aa, man déy, xam naa ne kiy fara dal ak nun
góoru Yàlla gu sell la. 10 Tee nu koo tabaxal néeg
bu ndaw ci kaw taax mi, defal ko ca ab lal ak

taabal ak toogu akub làmp, ba bu ñëwatee dal
ca?»

Alyaasa delloo na njukkal

11 Noonu la Alyaasa dikke bés, dal ca néeg ba
ñu ko tabaxal ca kaw taax ma, tëdd fa. 12 Ci
kaw loolu mu ne surgaam Gewasi: «Wool ma
ndawas Sunem sii.» Mu wool ko ko, mu dikk
taxaw. 13 Mu ne surgaam: «Waxal ma ndaw sii
ne ko: “Waaw, yaw de yaa ngi sonn ci nun coono
bii bépp! Ana loo bëgg nu defal la ko? Ndax
nu waxal la Buur lu jëm ci yaw, am nu wax ak
njiital mbooloom xare ma?”» Mu wax ko, mu
ne ko: «Jërëjëf, waaye am naa teraanga ci sama
biiri bokk.» 14 Alyaasa ne Gewasi: «Ana lu nu koy
defal nag?» Mu ne ko: «Amul doom ju góor de, te
jëkkëram mag la.» 15 Alyaasa ne ko: «Woowaat
ko.» Mu woo ko; mu dikk, taxaw ca bunt ba.
16 Alyaasa ne ko: «Nëgëni déwén dinga leewu
doom ju góor.» Mu ne ko: «Déet, sang bi, góoru
Yàlla gi, bu ma nax mukk, sang bi.»

17 Ndaw sa nag mujj ëmb; ca déwén sa mu am
doom ju góor, ca jamono jooja, muy la ko Alyaasa
waxoon.

18 Xale ba di màgg. Mu am bés mu dem fekki
baayam ca ñay góob. 19 Mu jekki ne baayam:
«Wóoy baay, sama bopp bi, sama bopp bi!» Baay
ba ne surga ba: «Yóbbu ko ca yaayam.» 20 Surga
ba fab ko, yóbbu ca yaayam, mu uuf ko, ba ca
digg bëccëg, xale ba dee. 21 Yaay ja yéeg, tëral
ko ca kaw lalu góoru Yàlla ga, tëj bunt ba, daldi
génn. 22 Mu woo jëkkëram, ne ko: «Rikk boole
maak kenn ci surga yi te jox ma menn mbaam,
ma daw ba ca góoru Yàlla ga te ñëw gaaw.» 23 Mu

ne ko: «Ana loo wuti ca moom tey, te du Terutel weer, du bésub Noflaay?» Mu ne ko: «Jàmm la.»

24 Ba loolu amee ndaw sa takk mbaam ma, ne surgaam: «Doxal jiitu, bu ma taxawloo ci yoon
wi te waxuma la ko.» 25 Mu dem ba àgg ca góoru
Yàlla ga, ca tundu Karmel.

Góoru Yàlla ga séen ko fu sore, ne surgaam Gewasi: «Xoolal, ndawas Sunem saa ngi.
26 Dawal gaaw dajeek moom, laaj ko mbaa mu ngi ci jàmm mook jëkkëram ak doomam.» Mu
laaj ko, mu ne ko: «Jàmm rekk la.» 27 Mu agsi
nag ca góoru Yàlla ga, ca kaw tund wa, ne fëlëñ ca suuf, jàpp ca tànk ya. Gewasi dikk, bëgg koo bëmëx, mu ne ko: «Bàyyi ko, xolam a naqari. Aji Sax ji nag nëbb na ma ko, xamalu ma lan la.»
28 Ndaw sa ne ko: «Sang bi, ndax maa la ñaan doom ju góor? Newuma la woon bu ma nax?»

29 Ba loolu amee Alyaasa ne Gewasi: «Takkul, ŋàbb sama yet ci sa loxo te daw dem. Koo mana taseel, bu ko nuyu te bu la nuyoo, bu ko fey. Boo àggee, tegal sama yet wii ca kaw kanamu xale
ba.» 30 Teewul yaayu xale ba ne ko: «Ak sama digganteek Aji Sax ji, Kiy Dund, nga fekke tey, duma la fi bàyyi.» Mu daldi jóg topp ca moom.

31 Fekk na Gewasi jiitu leen. Ba mu agsee, teg na yet wa ca kaw kanamu xale ba, waaye xale ba àdduwul, yënguwul. Gewasi waññiku, dajeek
Alyaasa ne ko: «Xale ba de yewwuwul!» 32 Ba
Alyaasa agsee ca kër ga it, fekkul lu moy néewu
xale bi tëdd ca kaw lal ba. 33 Naka la dugg, tëj bunt ba, ñoom ñaar ca biir. Mu ñaan ci Aji Sax
ji, 34 ba noppi yéeg, daldi tàlli ca kaw xale ba,

tafu ca kawam, gémmiñ ak gémmiñ, bët ak bët,
biir loxook biir loxo. Naka la bóof ca kaw xale
ba, yaram wa tàmbalee tàngaat. 35 Alyaasa jóg
di jaabante ca biir néeg ba. Nes tuut mu yéeg,
bóofaat ca kaw xale ba; xale ba daldi tisli ba
muy juróom ñaari yoon, ne xiféet. 36 Ba loolu
amee Alyaasa woo Gewasi ne ko: «Wool ndawas
Sunem soosu.» Mu woo ndaw sa, mu dikk. Mu
ne ko: «Jëlal sa doom.» 37 Ndaw sa ne gurub cay
tànkam, sujjóot; ba noppi fab doomam, génn.

Alyaasa sekki na tooke ja

38 Gannaaw loolu Alyaasa ñibbi Gilgal, mu
yemook xiif am ca réew ma. Mu am bés kurélu
yonent ya daje fa moom. Alyaasa ne surgaam:
«Tegal cin lu mag li te toggal yonent yii mbuum.»
39 Ci kaw loolu kenn ca ñoom génn, dem ca àll
ba, di witti ay xob, daldi fa gis ag lawtan gu
doom ya mel ni yomb, mu witt ca ba mbubbam
fees. Mu dellu, fejat ko, yeb ca cinu mbuum la, te
kenn xamul lu mu doon. 40 Ñu yekkal ko nit ña,
waaye manuñu koo lekk. Naka lañu mos rekk,
yuuxoo ne: «Lekk-dee la cin li def de, góoru
Yàlla gi!» 41 Alyaasa ne: «Indil-leen ma sunguf.»
Ñu indi, mu xëpp ca cin la, daldi ne: «Sottil-leen
mbooloo mi, ñu lekk.» Ba loolu amee dara lu aay
amatul ca cin la.

Alyaasa leel na mbooloo

42 Ba loolu wéyee jenn waay jóge Baal Salisa,
indil góoru Yàlla ga mburum pepp ma jëkka ñor,
muy ñaar fukki mburuy lors, boole ciy gubi bele,
yeb ko ci saakoom. Alyaasa ne ñu jox ko mbooloo
mi, ñu lekk. 43 Ka koy séddale ne ko: «Waaw, nu

may taajale lii téeméeri nit?» Mu ne ko: «Joxal
mbooloo mi ñu lekk, ndax Aji Sax ji nee: Dinañu
lekk ba mu des.» 44 Mu taajal leen ko, ñu lekk ba
desal, muy la Aji Sax ji waxoon.

5

Alyaasa faj na kilifa

1 Bu loolu wéyee Naaman njiital xareb buurub
Siri la woon. Sangam buurub Siri nawloo ko lool,
def ko nitam, ndax ciy loxoom la Aji Sax ji jaarale
ndam li mu mayoon waa Siri. Ku jàmbaare la
woon, waaye daa amoon jàngoroy ngaana*.
2 Fekk na ay xarekati waa Siri dem songi
réewum Israyil, jàppe fa ab janq, def ko surgab
jabaru Naaman. 3 Mu am bés janq ba ne
njaatigeem: «Éy su sama sang bi demoon ca
yonent ba ca Samari! Kon de dina ko teggil
jàngoroy deram ji.»
4 Naaman nag dem wax Buur, sangam, ne
ko janqub waa Israyil ba nee na nàngam ak
nàngam. 5 Buurub Siri ne ko: «Demal kay, dinaa
la yóbbante buurub Israyil bataaxal.» Mu dem,
yóbbaale ñetti téeméeri kiloy xaalis, ak juróom
benn fukki kiloy wurus, ak fukki mbubbi xew;
6 bataaxal ba mu yót buurub Israyil nag, lii lañu
ca bind: «Bataaxal bii maa ko teg ci sama loxol
surga Naaman, yebal ko ci yaw, ngir nga fajal ko
ngaana gi ko dal.»
7 Naka la buurub Israyil jàng bataaxal ba rekk,
ne mbubb ma tareet ndax jaaxle, daldi ne: «Man

* **5:1** 5.1 ngaana: baat bi man naa ëmb yeneen jàngoroy der juy law te aay, yu dul ngaana kese.

dama di Yàlla bay rey, mbaa may dundal, ba kii
di yebal nit ku may fajal ngaana! Seetleen lii
rekk: kii da may wut!»
8 Ba Alyaasa, góoru Yàlla ga déggee ne buurub
Israyil xotti na mbubbam, daa yónnee ca moom,
laaj ko ne ko: «Ana lu tax nga xotti sa mbubb?
Yebalal waa ji ci man rekk. Dina xam ne yonent a
ngi ci Israyil.» 9 Ba loolu amee Naaman yóbbaale
ay fasam aki watiiram, dikk taxaw ca bunt këр
Alyaasa. 10 Alyaasa yebal ndaw ca moom ne
ko: «Demal sanguji juróom ñaari yoon ca dexu
Yurdan, sa yaram set, dellu mel na mu meloon.»
11 Naaman nag mer. Ma ngay dem te naan:
«Xoolal rekk, man mi noon day daldi génn taxaw
ci biti, ñaan ci Yàllaam Aji Sax ji, tiimale loxoom
ër bi, daldi teggi jàngoro ji! 12 Te sax xanaa
Abanaa ngi nii ak Parpar, di dexi Damaas, gën
fopp mboolem ndox muy wal ci Israyil? Ndax
dama caa manuloona sangu, ba wér?» Mu
walbatiku dem, mer lool.
13 Surgaam ya nag dikk, kenn ca ñoom ne ko:
«Baay Naaman, su doon lu jafe la la yonent
bi wax ndax danga ko dul def? Kon kay su
la nee nga sangu rekk, set wecc, nga war koo
def!» 14 Naaman nag doora dem, sóobu ca dexu
Yurdan ga, ba muy juróom ñaari yoon, muy la
góoru Yàlla ga waxoon. Mu daldi wér, yaram wa
mel ni yaramu xale bu góor bu ndaw, set wecc.
15 Ba loolu amee Naaman dellu ca góoru Yàlla
ga, mook mboolem toppam ma. Mu dikk ba ca
moom, taxaw ne: «Dama ne léegi wóor na ma
ne amul jenn Yàlla ci mboolem àddina ju moy
Yàlla ji ci Israyil. Kon nag sang bi, ngalla nangul

lii, maa la ko may.» 16 Alyaasa ne ko: «Déedéet.
Giñ naa ci Aji Sax ji, Kiy Dund, moom mi may
jaamu, duma ko jël.» Mu soññ ko, soññ, mu
bañ. 17 Naaman ne ko: «Gannaaw bañ nga, sang
bi, nañu ma may sëfub ñaari berkelle ci suuf,
ngir kat, sang bi, dootuma jébbal ay tuur saraxu
rendi-dóomal mbaa yeneen sarax, xanaa Aji Sax
ji doŋŋ†. 18 Waaye sang bi, lenn rekk laay ñaan,
Aji Sax ji jéggal ma ko. Bu sama sang ba di dugg
ca kër tuur ma ñuy wax Rimon, di ko sujjóotal,
ba jàpp sama loxo, ma ànd ak moom sujjóot ca
kër Rimon, yal na ma Aji Sax ji jéggal la ma fay
sujjóot rekk, sang bi.» 19 Alyaasa ne ko: «Demal
ak jàmm.»

Gewasi lal na pexe

Ba Naaman bàyyikoo ca Alyaasa, dem ba xawa
sore, 20 Gewasi surgab góoru Yàlla ga, Alyaasa,
ne ca xelam: «Eewaay sama sang daal! Day
bàyyi Naaman waa Siri bii mu dem noonu rekk;
jëlul dara ci li mu indi. Giñ naa ko ci Aji Sax ji,
Kiy Dund, dinaa daw dabi ko, ba am ci moom as
lëf.»
21 Gewasi daldi daw dabi Naaman. Ba ko
Naaman séenee muy daw wutsi ko, mu cëppoo
ca watiiram dajeek moom, ne ko: «Mbaa jàmm
la?» 22 Mu ne ko: «Jàmm la kay. Sama sang a
ma yónni ne ma ma wax la ne ñaari xale yu
góori yonent a agsi léegi, jóge diiwaanu tundi
Efrayim. Nee ndax doo ko jox fanweeri kiloy

† **5:17** 5.17 Naaman dafa yaakaaroon ne Aji Sax ji, Israyil rekk lañu ko mana jaamoo. Teewul mu defe ne ku sàkk suufas Israyil, tabaxal ko ca feneen sarxalukaay, Aji Sax ji man na faa nangu sa jaamu ba tey.

xaalis ak ñaari mbubbi xew yu mu leen may?»
23 Naaman ne ko: «Ahakay! Jëlal juróom benn
fukki kiloy xaalis kay!» Mu soññ ko nag, ba mu
ëmb juróom benn fukki kiloy xaalis yi ci ñaari
mbuus, boole ca ñaari mbubbi xew, jox ko ñaari
surgaam, ñu gàddu, jiitu Gewasi. 24 Gewasi agsi
ca tund wa, jële ko ca seeni loxo, dem, denci ko
ca biir kër ga, ba noppi yiwi leen, ñu dem.
25 Ba loolu wéyee mu dellu ca sangam Alyaasa.
Mu ne ko: «Foo jóge nii?» Mu ne ko: «Demuma
fenn di, sang bi.» 26 Alyaasa ne ko: «Defe nga
ne samag leer teewuloon, ba nit kay wàcce ca
watiiram, di dajeek yaw? Ndax danoo tollu ci
jël xaalisu kenn aki mbubb mbaa ay tooli oliw
aki tooli reseñ aki gàtt aki nag aki jaam yu góor
ak yu jigéen? 27 Ngaanag Naaman dina la topp,
yaak saw askan ba fàww!» Ba mu ko defee
Gewasi bàyyikoo ca Alyaasa, daldi gaana, yaram
wa ne fureet, weex furr.

6

Weñu sémmiñ ga tëmb na

1 Am na bés mbooloom yonent ya wax Alyaasa
ne ko: «Xoolal, fii nuy dajeek yaw daa xat. 2 Nan
dem ngalla ba ca tàkkal dexu Yurdan, ku nekk
ci nun sàkk fa aw dénk, nu defaral fa sunu bopp
bérab bu nu daje.» Alyaasa ne leen: «Demleen.»
3 Kenn ca ñoom ne ko: «Sang bi, ñëwal nu dem
kay!» Mu ne ko: «Waaw, nan dem.» 4 Mu
ànd ak ñoom dem ba ca dexu Yurdan, di fa
gor ay garab. 5 Kenn ca ñoom doon gor, weñu
sémmiñam wadd ca ndox ma. Mu jalu, ne: «Éy,

sang bi, te dama koo àbboon kat!» 6 Góoru Yàlla
ga ne ko: «Fu mu wadd?» Mu won ko fa mu
wadd, mu dog bant sànni foofa, weñ ga tëmb.
7 Mu ne ko: «Foral!» Mu yóotu, for ko.

Alyaasa sànk na gàngoor

8 Bu loolu wéyee buurub Siri doon na xareek
Israyil. Ci biir loolu mu diisooki surgaam, ne
leen bérab sàngam lay def ab dalam. 9 Ci kaw
loolu góoru Yàlla ga yónnee ca buurub Israyil,
ne ko: «Nanga moytoo jaare bérab sàngam,
ndaxte fa la waa Siri jëm.» 10 Buurub Israyil
yónnee fa ko góoru Yàlla ga wax, ngir nemmiku
foofa. Alyaasa di artoo Buur noonu, muy
fàggandiku. Loolu am na bu dul benn yoon,
du ñaar. 11 Buurub Siri nag jàq lool ci loolu,
daldi woolu ay jawriñam ne leen: «Ana kan ci
yeen moo fi nekkal buurub Israyil?» 12 Kenn ca
jawriñ ya ne ko: «Du kenn, Buur sang bi; waaye
Alyaasa, yonent bi ci Israyil mooy jottli buurub
Israyil kàddu yi ngay wax ci sa biir néegu biir.»
13 Mu ne: «Seetalileen ma ko, ma yónnee, jàpp
ko.» Ñu mujj xamal ko ne: «Moom de, ma nga ca
Dotan.» 14 Buurub Siri yebal fa ay dag yu takku,
yóbbaale ay fas aki watiir. Mu agsi guddi, gaw
dëkk ba.

15 Ci kaw loolu bëkk-néegub góoru Yàlla ga jóg
ca suba teel, génn, gisul lu moy mbooloom xare
mu gaw dëkk ba, aki fas aki watiir. Mu ne ko:
«Éy sang bi, fu nu jëm?» 16 Alyaasa ne ko: «Bul
tiit, noo leen ëpple ñu ñu àndal.» 17 Alyaasa nag
ñaan ne: «Aji Sax ji, ngalla ubbil ay bëtam, mu
gis.» Aji Sax ji ubbi bëti surga ba, mu xool, ndeke

tund waa nga fees aki fas aki watiiri sawara, wër Alyaasa.

18 Ba mu ko defee waa Siri wutsi Alyaasa, mu
ñaan ci Aji Sax ji ne ko: «Rikk muural bëti
mbooloo mii.» Aji Sax ji muur seeni bët, na
mu ko ko ñaane. 19 Alyaasa nag ne leen: «Fii
du yoon wi de, te du dëkk bi ngeen di seet it. Toppleen ma, ma yóbbu leen ci ki ngeen di seet.» Mu daldi leen yóbbu ba Samari.

20 Ba ñu duggee Samari, Alyaasa dellu ñaan ne: «Aji Sax ji, ngalla ubbil bëti nit ñii, ñu gis.» Aji Sax ji muri seeni bët, ñu xoole rekk, gis ne ñu ngi
biir Samari. 21 Buurub Israyil gis leen ne: «Baay
Alyaasa, ma rey leen? Ãa, ma rey leen?» 22 Mu
ne ko: «Bu leen rey mukk. Xanaa ñoo jàpp cib xare sax doo leen rey? May leen ñu lekk, naan,
te dellu ca seen sang.» 23 Ba loolu wéyee Buur
berndeel leen bernde ju réy; ñu lekk, naan; mu yiwi leen, ñu ñibbi ca seen sang. Booba la waa Siri gëjoona def gàngoori yàqkat, di dugg biir réewum Israyil.

Xiif ba tar na ca Samari

24 Ba ñu demee ba yeneen jamono, Ben Addàd buurub Siri woo mbooloom xareem mépp, dem
gawi Samari. 25 Xiif bu metti am ca Samari ndax gaw ba, ba boppub mbaam-sëf di jar juróom ñett fukki dogi xaalis, genn-wàll liibaru jonkanu
pitax* di jar juróomi dogi xaalis. 26 Mu am bés
buurub Israyil jaar ca kaw tata ja, senn as ndaw

* **6:25** 6.25 jonkanu pitax: am na ñu jàpp ne jonkanu pitax xollitu peppu saxayaay la gu ñuy wooye noonu.

àddu ca kaw ne ko: «Buur, sang bi, ngalla wallu
ma!» 27 Mu ne ko: «Bu la Aji Sax ji walluwul,
nu ma lay walloo? Du pepp, du ndoxum reseñ ju
ma la mana may.» 28 Mu teg ca ne ko: «Lan la
sax?» Ndaw sa ne ko: «Ndaw sii da ma noon:
“Indil sa doom, nu lekk ko tey, ëllëg nu lekk
sama doom.” 29 Nu togg sama doom, bokk ko
lekk. Ma ne ko: “Su ëllëgee indil sa doom, nu
bokk ko lekk.” Moom nag mu làq doomam.»
30 Ba Buur déggee kàdduy ndaw sa, daa xotti
mbubbam ndaxu naqar. Ma ngay dox, di wéy ca
kaw tata ja, mbooloo ma tollu ci suuf séenuñu lu
moy saaku bi mu def njiitlaay, di ko ñaawloo.

31 Ma nga naan: «Yal na ma Yàlla teg mbugal
mu gëna tar ndegam bésub tey jii boppub
Alyaasa doomu Safat du teqlikook baatam.»
32 Fekk na Alyaasaa nga ca këram toog, mag ña
bokk toog ak moom. Buur yebal ndaw ca moom.
Ndaw la agseegul, Alyaasa ne mag ña: «Xool-
leen bóomkat bii yebal kuy dogsi sama bopp!
Xam ngeen lan la, bu ndaw li agsee rekk, tëjleen
bunt bi, tere koo dugg; ndax du tànki sangam
laay dégg, mu topp ci moom sax?»

33 Naka la Alyaasa di wax, ndaw la ne jimeet,
jëm ca moom. Ma nga naan: «Gis nga musiba
mii Aji Sax ji wàcce. Kon ana lu may séentooti
ci Aji Sax ji?»

7

1 Ba loolu amee Alyaasa ne: «Dégluleen
kàddug Aji Sax ji. Aji Sax ji nee: Nëgëni ëllëg
benn nattub lëmm ci sunguf su mucc ayib benn
dogu xaalis doŋŋ lay doon, ñaari natti lors it di

benn dogu xaalis ca buntu Samari.» 2 Jaraaf ja
daan ànd ak Buur saa su ne àddu ca ne góoru
Yàlla ga: «Ma ne, su Aji Sax ji ubbi woon sàqi
asamaan sax, ndax man naa tax loolu am?» Mu
ne ko: «Dinga ci teg sa bët déy, waaye doo ci
lekk.»

Aji Sax ji wallu na Samari

3 Ci biir loolu amoon na ñeenti gaana yu
nekkoon ca bunt dëkk ba. Ña nga naan ci seen
biir: «Xanaa dunu toog fii ba dee? 4 Su nu
demee ca biir dëkk ba, danuy dee ak xiif. Su
nu toogee fii itam, dee ak xiif. Kon kay nan dem
ca dalub waa Siri, jébbal leen sunu bopp. Su ñu
nu bàyyee, nu dund, baax na. Su ñu nu reyee it,
nu dee rekk.»
5 Ci kaw loolu ñu jóg timis, jëm ca dalub waa
Siri. Ba ñu agsee ca peggub dalu waa Siri, gisuñu
luy nirook nit sax. 6 Booba fekk na Boroom bi
dégtal waa dalub Siri ba riirum fas yu ànd aki
watiiri xare ak gàngoor gu réy, ba tax ñu naan
ca seen biir: «Ãa! Loolu de, buuri Etteen ñaak
buuri Misraa, Buurub Israyil fey leen, ngir ñu
songsi nu!» 7 Ba mu ko defee ñu jóge fa ca
timis, bàyyi fa seeni xaymaak seeni fas ak seeni
mbaam, wacc dal ba noonu, daw rawaleji seen
bakkan.
8 Ñeenti gaana ya nag dikk, ba jub dal ba,
daldi jegesi, dugg cib xayma, lekk fa, naan, jële
fa xaalis ak wurus aki yére, dem nëbbi ko; dellu
duggaat cib xayma jëleeti fa, dem nëbbi ko. 9 Ba
loolu amee ñu ne ca seen biir: «Nun kat defunu
njub. Bésub tey jii bésub jàmm la; nun, nu ne

patt yéglewunu ko. Su nu xaaree ba jant bi leer
de, àq dina nu topp. Kon nag aycaleen nu dem
yeggeji ko waa kër Buur.» 10 Ñu daldi dem woo
wattukati bunt dëkk ba, wax leen, ne leen: «Dem
nanu ca biir dalu waa Siri; ndeke kenn nekku fa,
baat jibu fa; dara lu moy fas yu yeeweek mbaam
yu yeeweek xayma yu ne ñumm.»
11 Wattukati bunt ba woote, yégle ko ca biir kër
Buur. 12 Buur jóg ca guddi, wax aki jawriñam ne
leen: «Ma wax leen nag li nu waa Siri di fexeel.
Xam nañu ne nu ngi dee ak xiif. Moo tax ñu
jóge ca seen dal, làquji ca àll ba. Xam naa dañu
ne: “Bu ñu génnee dëkk bi rekk, nu jàpp leen, ba
noppi dugg ci biir dëkk bi.”» 13 Kenn ca jawriñ ya
ne ko: «Nanu yónni rekk ay nit ñu war juróomi
fas ci yi nu dese ci dëkk bi. Bu ñu leen reyee de,
ñook mbooloom Israyil mi des ci dëkk bi yépp
ay yem demin. Kon nanu leen yónni rekk te seet
ba xam.»
14 Ba loolu amee ñu waajal ñaari watiir
ak seeni fas, Buur yebal ay ndaw yu toppi
mbooloom Siri, ne leen: «Demleen seeti.» 15 Ñu
dem toppi leen ba ca dexu Yurdan, ndeke yoon
wa fees na dell aki yéreeki jumtukaay yu waa
Siri sànni, ba ñuy daw. Ndaw ya waññiku, wax
ko Buur. 16 Mbooloo ma riir, génn wuti dalu
Siri ba, sëxëtoo ko. Ci kaw loolu benn nattub
lëmm ci sunguf su mucc ayib di jar benn dogu
xaalis doŋŋ, ñaari natti lors it di benn dogu
xaalis, muy la Aji Sax ji waxoon. 17 Fekk na Buur
teg jawriñam ja mu doon àndal saa su nekk ca
buntu dëkk ba, mu di ko wattu. Mbooloo ma
nag di buuxante, ba dëggaate ko ca bunt ba,

mu dee. Muy la góoru Yàlla ga yégle woon ba
Buur dikkee ca moom. 18 Na ko góoru Yàlla ga
waxe woon Buur, ne ko: «Nëgëni ëllëg benn
nattub lëmm ci sunguf su mucc ayib doon benn
dogu xaalis doŋŋ, ñaari natti lors it di benn dogu
xaalis ca buntu Samari,» noonu la ame. 19 Jaraaf
ja da caa àddu woon ne góoru Yàlla ga: «Ma ne,
su Aji Sax ji ubbi woon sàqi asamaan sax ndax
man naa tax loolu am?» Mu ne ko: «Dinga ko
gisal sa bopp déy, waaye doo ci lekk.» 20 Loolu
ci boppam moo ko dal itam, ndax mbooloo ma
dañoo buuxante, ba dëggaate ko ca bunt ba, mu
dee.

8

Ndawas Sunem sa jotaat na alalam

1 Am na bés Alyaasa wax ndaw sa mu
dekkaloon doomam ju góor ne ko: «Ayca, àndal
ak sa njaboot, ngeen dali fu ngeen mana dal,
ndax Aji Sax ji dogal na ab xiif ci réew mi, te
dina am juróom ñaari at.» 2 Ndaw sa fabu, def
la ko góoru Yàlla ga wax, dem yoonam mook
njabootam, dali ca réewum Filisteen ña, toog fa
diiru juróom ñaari at. 3 Ba juróom ñaari at ya
matee, ndaw sa jóge ca réewum Filisteen ña,
ñibbsi. Mu dem ca Buur, di sàkku mu delloo ko
këram ak suufam. 4 Loolu fekk Buur di waxtaan
ak Gewasi, surgab Alyaasa góoru Yàlla ga, naan
ko: «Ayca, wax ma mboolem jaloore yi Alyaasa
def.» 5 Gewasi nag di nettali Buur na Alyaasa
dekkalee woon xale ba, rekk ndaw sa Alyaasa
dekkaloon doomam ju góor ne jalañ, di sàkkusi
ca Buur mu jox ko këram ak suufam. Gewasi ne

ko: «Ndaw saa ngii nag, Buur, sang bi. Doomam
ju góor jii la Alyaasa dekkaloon.» 6 Buur laaj
ndaw sa, mu wax ko lépp. Buur boole kook
bëkk-néegam ne ko: «Fexeel ba ñu delloo ndaw
sii lépp luy alalam ak dayob lépp lu suufam
meññoon, la ko dale ca bés ba mu fi jógee ba
tey jii.»

Asayel mujj na falu ca Siri

7 Am na it yoon wu Alyaasa demoon Damaas,
péeyu Siri. Fekk Ben Addàd buurub Siri wopp.
Ba ñu ko waxee ne ko: «Góoru Yàlla gi ñëw na
fi.» 8 Buur ne Asayel, ab jawriñam: «Demal ca
góoru Yàlla ga te yóbbaale loo teg ci loxoom, mu
seetal ma ci Aji Sax ji. Laajal ma ko ne ko: "Ndax
dinaa jóg ci sama wopp jii?"» 9 Asayel dem ca
moom, yóbbaale lu mu ko jox, muy mboolem la
gën ca Damaas, tollu ci sëfub ñeent fukki giléem.
Mu dikk taxaw ca kanamam, ne ko: «Ben Addàd
buurub Siri moo ma yónni fi yaw, ne ma: "Laajal
ma Baay Alyaasa ndax dinaa jóge ci sama wopp
jii."» 10 Alyaasa ne ko: «Demal ne ko dina jóg
moos, waaye Aji Sax ji won na ma ne dina dee
déy!» 11 Ba loolu amee góoru Yàlla ga ne dann,
ne ko jàkk, ba Asayel rus. Mu daldi jooy.
12 Asayel ne ko: «Sang bi, looy jooy?» Mu ne
ko: «Damaa xam lu bon li ngay defi waa Israyil.
Seeni tata ngay taal, seeni xale yu góor nga jam
saamar ñu dee, seeni doom nga tas ci suuf, seeni
jigéeni biir nga butti.» 13 Asayel ne ko: «Moo
sang bi, man mi ab xaj gën, nu ma mana defe
jooju jëf ju réy?» Alyaasa ne ko: «Aji Sax ji
won na ma ne yaay doon buurub Siri.» 14 Asayel

bàyyikoo ca Alyaasa, dellu ca sangam. Mu ne
ko: «Lu la Alyaasa wax?» Mu ne ko: «Nee na
ma de dinga jóg moos.» 15 Ca ëllëg sa nag Asayel
fab malaan, xooj ko ci ndox, dëpp ko ca kanamu
buur ba, fatt ko, mu dee. Gannaaw loolu Asayel
falu buur, wuutu ko.

Yoram falu na Yuda

16 Ba buurub Israyil Yoram doomu Axab
duggee juróomeelu atu nguuram, ca la Yoram
doomu Yosafat buurub Yuda falu buur ca Yuda.
17 Fanweeri at ak ñaar la amoon ba muy falu
buur, te juróom ñetti at la nguuru fa Yerusalem.
18 Tànki buuri Israyil la topp, di roy waa kër
Axab, ndax doomu Axab la jël jabar, di def li Aji
Sax ji ñaawlu. 19 Waaye Aji Sax ji bugguloona tas
Yuda ngir Daawuda, jaamam ba, ndax la mu ko
digoona may ci ay doomam kuy saxal nguuram
fàww, ba du fey.

20 Ca jamonoy Yoram la Edomeen ña fippu,
bañ moomeelu Yuda, ba fal seen buuru bopp.
21 Gannaaw loolu Yoram jàll ba Sayir, yóbbaale
watiiri xareem yépp. Moo jóg ag guddi, dal ca
kaw Edomeen ña leen gawoon, moom ak njiiti
watiiri xareem. Waaye gàngooru Yuda ñoo daw,
dellu ca seeni xayma. 22 Edomeen ñaa ngi bañ
moomeelu Yuda ba tey jii. Jant yooyu la Libna
itam fippu.

23 Li des ci mbiri Yoram ak mboolem lu mu
def, bindees na ko moos ci téere bi ñu dippee
Jaloorey buuri Yuda ca seeni jant. 24 Yoram
nag tëdd, fekki ay maamam, ñu denc ko ca
bàmmeelu maamam ca gox ba ñu naan Kër

Daawuda. Doomam Akasiya falu buur, wuutu ko.

Akasiya falu na Yuda

25 Ba Yoram doomu Axab buurub Israyil
duggee ca fukkeelu atu nguuram ak ñaar, ca
la Akasiya doomu Yoram falu buur ca Yuda.
26 Ñaar fukki at ak ñaar la Akasiya amoon
ba muy falu buur, te menn at la nguuru fa
Yerusalem. Atalyaa mooy yaayam, sëtub Omri
buurub Israyil. 27 Akasiya topp ca tànki waa kër
Axab, di def li Aji Sax ji ñaawlu ni waa kër Axab,
ndax goro la woon ca waa kër Axab. 28 Akasiya
ànd naak Yoram doomu Axab, xarejeek Asayel
buurub Siri ca Ramot Galàdd. Waa Siri jam
Yoram. 29 Buur Yoram nag walbatiku fajuji ca
Yisreel ndax jam-jami waa Siri ya ca Raama,
ba muy xareek Asayel buurub Siri. Doomu
Yoram, Akasiya buurub Yuda nag dem seeti
Yoram doomu Axab fa Yisreel ndax jagadeem ga.

9

Alyaasa fal na Yewu

1 Ci kaw loolu Yonent Yàlla Alyaasa woolu kenn
ca kurélu yonent ya, ne ko: «Takkul, jël taxub
diw bii, te dem ba Ramot Galàdd. 2 Boo yeggee,
seet fa Yewu doomu Yosafat doomu Nimsi. Fekk
ko ca ña muy àndal, jële ko ca seen biir, ànd
ak moom, dugg néeg bu ngeen mana ñaaroo.
3 Su ko defee nga jël taxub diw bi, sotti ko ci kaw
boppam te wax ko ne ko: “Aji Sax ji nee: Diw
naa la, fal la ngay buurub Israyil.” Boo noppee,
bul yeexantu. Ubbil bunt ba, daw.»

4 Ba loolu amee xale bu góor ba, yonent bu
ndaw ba, dem ba àgg Ramot Galàdd. 5 Naka
la agsi rekk, fekk njiiti mbooloom xare mi bokk
toog. Mu ne: «Kilifa gi, bataaxal laa la indil.»
Yewu ne ko: «Ku ko moom ci nun?» Mu ne ko:
«Xanaa yaw, kilifa gi.» 6 Yewu jóg, ànd ak moom,
dugg ca biir kër ga, mu sotti diw ga ca boppam,
ne ko: «Aji Sax ji Yàllay Israyil nee: Diw naa la,
fal la buurub Israyil sama ñoñ. 7 Nanga tas sa kër
sang Axab, te noonu laay toppe soxnaam Yesabel
sama bakkani jaam ñépp: muy yonenti Aji Sax
jeek ñi dul yonent. 8 Waa kër Axab yépp ay dee.
Dinaa faagaagal képp kuy góor te bokk ci waa
kër Axab, ci digg Israyil, muy gor di jaam. 9 Dinaa
def kër Axab tas, mel ni kër Yerbowam doomu
Nebat, mbaa kër Basa doomu Axiya. 10 Yesabel
moom, ay xaj a koy lekk ca toolub Yisreel, kenn
du ko suul.» Ba loolu amee mu ubbi bunt ba,
daw.
11 Yewu génn, dellu ca moroomi jawriñam ña.
Ñu ne ko: «Mbaa jàmm? Lu indi dof bii ci yaw?»
Mu ne leen: «Ah, xam ngeen nit kii aki waxam
rekk!» 12 Ñu ne ko: «Wax nu waay, bu nu nax!»
Mu ne leen nee na ko nàngam ak nàngam, teg ca
ne leen: «Mu ne: “Aji Sax ji nee: Diw naa la, fal
la buurub Israyil.”» 13 Ba mu ko defee ñu gaaw,
summi seeni mbubb ñoom ñépp, lalal ko ca kaw
dëggastal ya, ba noppi wal liit ga naa: «Yewu
falu na buur!»

Yewu fexeel na buur ya

14 Ba loolu amee Yewu doomu Yosafat doomu
Nimsi fexeel Yoram. Fekk na Yoram ak waa
Israyil yépp a ngay wattu Ramot ga ca Galàdd,

ndax Asayel buurub Siri. 15 Booba Buur Yoram
moom dem na Yisreel, fajuji ndax jam-jam ya
ca xareem baak Asayel buurub Siri. Yewu nag
ne: «Ndegam man ngeen àndal, bu kenn rëcce
ci biir dëkk bi, di nettaliji waa Yisreel.» 16 Mu
war watiir, jëm Yisreel, fekk Yoram a nga fa
woon tëdd ndax jam-jam ya. Akasiya buurub
Yuda dikk, di ko seet. 17 Ci biir loolu jongrukat
ba ca kaw tatay Yisreel séen gàngoor ga Yewu
àndal. Mu ne Buur Yoram: «Séen naa gàngoor
guy ñëw de.» Yoram ne ko: «Yebalal gawar bu
leen gatandu, laaj leen mbaa jàmm la.» 18 Ci kaw
loolu gawar ba gatanduji leen, ne leen: «Buur
nee: Mbaa jàmm la?» Yewu ne ko: «Ana luy
sa yoon ci jàmm laam déet? Ayca, toppal sama
gannaaw.» Jongrukat ba daldi yégle la xew, ne:
«Ndaw la àgg na ca ñoom de, waaye dëppul.»
19 Yoram yebalaat beneen gawar. Ba mu àggee
ca ñoom, ne leen: «Buur nee: “Mbaa jàmm?”»
Yewu ne ko: «Ana luy sa yoon ci jàmm laam
déet? Ayca, sama gannaaw.» 20 Ba loolu amee
jongrukat ba dellu yégle la xew, ne: «Ndaw la
àgg na ca ñoom de, waaye dëppul. Te na kee
di dawale mel na ni Yewu doomu Nimsi, ndax
dawalinu dof lay dawal.»

21 Ba mu ko defee Yoram ne: «Takkleen!»
Ñu takkal Yoram buurub Israyil watiiram, mu
génn ànd ak Akasiya buurub Yuda, ku nekk
ak sa watiir; ñu dawal dogaleji Yewu, taseek
moom fa doonoon toolub Nabot mu Yisreel*.
22 Yoram jàkkaarlook Yewu, ne ko: «Yewu, mbaa

* **9:21** 9.21 toolub Nabot mu Yisreel: seetal ci *1.Buur ya* 21.

jàmm?» Yewu ne ko: «Ana nu jàmm di ame
te sa bàkkaaru bokkaaley ndey Yesabel jógu fi,
mook xërëmam yi ne xas?» 23 Yoram ne wërëñ
daw, àddu ca kaw, ne Akasiya: «Akasiya, wor
nañu nu!» 24 Yewu daldi sox fittam ak doole, fitt
Yoram ca diggante mbagg ya, mu génne ca xol
ba, Yoram ne lasiim ca watiiram.
25 Ba loolu amee mu ne jaraafam ba ñuy wax
Bitkar: «Foral sànni ci toolub Nabot mu Yisreel.
Yaa ngi fàttliku ba nu bokkee watiir maak yaw
topp ca baayam Axab te Aji Sax ji rëbb ko ne ko:
26 "Aji Sax ji dafa wax ne: Deretu Nabot ak deretu
doomam yi déy, gis naa mu tuuru fii démb. Kon
nag dinaa la ko topp, nga fey ko ci tool bii. Loolu
la Aji Sax ji wax†." Kon nag yóbbul sànni ci tool
bi, muy la Aji Sax ji waxoon.»
27 Akasiya buurub Yuda gis loolu, daw jaare ca
yoonu Bet Gan, Yewu dàqi ko, tey yuuxu naan:
«Jamleen ko, moom itam.» Ñu jam ko ca kaw
watiiram ca yoon wa ngay yéeg jëm Gur, ca
wetu Yiblam. Mu daw ba Megido, dee foofa.
28 Ba loolu amee ay surgaam yeb ko ca watiiram,
yóbbu Yerusalem, ñu denc ko ca bàmmeelam,
fa ñu denc ay maamam, ca gox ba ñu naan Kër
Daawuda. 29 Ca fukkeelu at ak benn ca nguurug
Yoram doomu Axab la Akasiya falu buur ca Yuda.

Yesabel dee na

30 Gannaaw loolu Yewu jubsi Yisreel, Yesabel
yaayu Buur dégg ko, tusngalu, defaraat boppam,
taxaw ca palanteer ba, di séentu. 31 Naka la
Yewu wees buntu dëkk ba, di duggsi rekk, mu ne:

---

† **9:26** 9.26 Seetal ci *1.Buur ya* 21.19.

«Mbaa jàmmee, Simri mu ndaw, bóomkatub
sangam‡?» 32 Yewu séentu palanteer ba ne: «Ana
ku far ak man fii waay?» Ñaar ba ñetti bëkk-
néeg ne pëll ca kaw palanteer ba, séentu ko.
33 Mu ne: «Sànnileen ko ci suuf.» Ñu jàpp
Yesabel, sànni ko fa suuf, deret ja tis ca kaw taax
maak fas ya; Yewu dëggaate néew ba.
34 Ba loolu wéyee mu jàll ca biir dëkk ba; lekk
daldi naan ba noppi, ne: «Jubluleen ci jigéen ju
alku jee te suul koo waay, ndaxte doomu buur
la.» 35 Ba ñu demee, di ko suuli nag, fekkuñu
dara ca moom lu moy kaaŋ ma doŋŋ ak ndëgguy
tànk yaak cati loxo ya. 36 Ñu dellu wax ko Yewu,
mu ne: «Loolu moo doon kàddug Aji Sax ja mu
waxoon, Ilyaas mu Tisbi jaamam ba jottli ko,
ne: “Ci toolub Yisreel la xaj yi di lekke Yesabel§.
37 Néewub Yesabel dina mel ni mbalit ci àll bi,
ci biir toolub Yisreel, ba kenn du man ne: Kii
Yesabel a.”»

10

Yewu bóom na waa kër Axab

1 Buur Axab amoon na juróom ñaar fukki
doom yu góor ca Samari. Yewu bind ay bataaxal,
yónnee ca Samari ca kilifay Yisreel ak mag ñaak
dagi doomi Axab, ne leen: 2 «Gannaaw yeenay
wattu seen doomi sang te yeena yor watiir yeek
fas yi, dëkke dëkk bi ñu wëraley tata, boole ci
yore gànnaay yi, bu ngeen dee jot ci bataaxal
bii rekk, 3 tànnleen ki gën te gën di jàmbaar ci

‡ **9:31** 9.31 Seetal ci *1.Buur ya* 16.8-20. § **9:36** 9.36 Seetal ci *1.Buur ya* 21.19.

seen doomi sang, ngeen teg ko ci jalu baayam.
Su ko defee ngeen xeexal seen waa kër sang.»
4 Ñu am tiitaange nag lool, daldi ne ca seen biir:
«Seetleen rekk ñaari buur a ngii yu manula të
Yewu; mbaa nun dinanu ko mana të yee?» 5 Ba
loolu amee ka yilif kër buur ak ka yilif dëkk baak
mag ñaak dag ya yónnee ca Yewu, ne ko: «Nun
say surga lanu, lépp loo nu wax dinanu ko def.
Dunu fal kenn buur. Loo def baax na.»
6 Ba mu ko defee Yewu bind leen ñaareelu
bataaxal, ne leen: «Ndegam man ngeen àndal
te sama kàddu ngeen di dégg, dogleen seen
boppi doomi sang yu góor te fekk ma fii ci
Yisreel nëgëni ëllëg.» Booba doomi buur yu góor
juróom ñaar fukk lañu, nekk ak kàngami dëkk
ba leen yar. 7 Ba bataaxal ba agsee, kàngam
yooyu boole doomi buur yu góor ya, rendi, ñuy
juróom ñaar fukki góor. Ñu yeb seeni bopp
ciy dàmba, yónnee Yewu ca Yisreel. 8 Ndaw la
agsi ne ko: «Indi nañu boppi doomi buur ya.»
Yewu ne: «Defleen ko ñaari jal ca buntu dëkk
ba, ba ëllëg.» 9 Ca ëllëg sa mu génn taxaw ca
kanam mbooloo mépp ne: «Yeen defuleen dara.
Man mii maa fexeel samab sang, rey ko. Waaye
ana ku bóom ñii ñépp? 10 Kon xamleen ne du
lenn luy fanaan àll ci kàddug Aji Sax ji ci li mu
wax ci waa kër Axab. Aji Sax ji sottal na la
mu waxoon, Ilyaas jaamam ba jottli ko.» 11 Ba
mu ko defee Yewu rey mboolem ña desoon ca
kër Axab ca Yisreel ak mboolemi kàngamam aki
jegeñaaleem aki sarxalkatam, bàyyiwu ca kenn,
mu rëcc.
12 Gannaaw loolu Yewu fabu jëm Samari. Ba

mu demee ba tollook Bet Eket, ca sàmm sa,
13 daldi dajeek bokki Akasiya buurub Yuda. Mu
ne leen: «Yeenay ñan?» Ñu ne ko: «Bokki
Akasiya lanu. Danuy nuyuji doomi Buur Axab,
ak doomi Lingeer yaayu Buur.» 14 Mu ne:
«Jàppleen leen!» Ñu jàpp leen, dem rendi leen
ca wetu teenu Bet Eket; ñuy ñeent fukk ak ñaar,
bàyyiwuñu ca kenn, mu rëcc.
15 Ba loolu wéyee Yewu bàyyikoo fa, gis
Yonadab doomu Rekab, mu dikk dajeek moom.
Mu nuyook moom, ne ko: «Mbaa ni ma fareek
yaw te muy dëgg, ni nga fareek man te muy
dëgg?» Yonadab ne ko: «Waawaaw.» Yewu
ne ko: «Kon nag jox ma sa loxo!» Mu jox ko
loxo; mu xëcc ko, yéege ko ca watiir ba, 16 ne
ko: «Ñëwal nu dem rekk, nga gis ni ma farloo ci
mbiri Aji Sax ji.» Mu waral ko watiiram, yóbbu
ko. 17 Ba Yewu àggee Samari, daa rey mboolem
ña desoon ca waa kër Axab ca Samari, faagaagal
leen, muy la Aji Sax ji waxoon Ilyaas.

Yewu fiir na waa kër Baal

18 Ba mu ko defee Yewu woo mbooloo ma
mépp, ne leen: «Axab tuuti la jaamu Baal. Man
Yewu bu baax laa koy jaamu. 19 Ayca, wool-leen
ma yonenti Baal yépp ak sarxalkatam yépp ak
jaamukatam yépp. Bu kenn wuute, ndax sarax
bu réy laay defal Baal. Képp ku ko wuute dina
dee.» Booba Yewoo ngi fexee nax ñiy jaamu
Baal, ba rey leen. 20 Yewu ne leen: «Beral-leen
Baal am ndaje.» Ñu yéene. 21 Yewu nag yónnee
ca Israyil gépp; mboolem ñay jaamu Baal dikk,
kenn desul. Ci kaw loolu, ñu dugg kër Baal, ba

kër ga fees dell. 22 Yewu ne ka yor cummikaay
la: «Képp kuy jaamu Baal, indil ko mbubb.» Mu
indil leen ay mbubb. 23 Ba loolu amee Yewu ànd
ak Yonadab doomu Rekab, duggsi biir kër Baal.
Mu ne jaamukati Baal ya: «Xool-leen bu baax,
ba gis ne yéenu neen la, te jaamukati Aji Sax
ji raxu leen, xanaa jaamukati Baal rekk.» 24 Ña
ngay dugg, ne dañuy def ay saraxi rendi-dóomal
ak yeneen sarax. Fekk na Yewu teg ca biti juróom
ñett fukki nit, ne leen: «Ku ci bàyyi kenn ci ñi
ma leen reyloo, ba mu rëcc, sa bakkan ngay feye
bakkanam.»

25 Ba ñu noppee ca saraxi rendi-dóomal ya,
Yewu ne dag yaak jawriñi xarekat ya: «Dug-
gleen, fàdd leen. Bu kenn génn.» Ñu daldi leen
leel ñawkay saamar, ñu daanu. Dag yaak jawriñ
ya sànni néew ya ca biti, ba noppi dugg ca néegu
Baal ba gëna biire. 26 Ñu génne tuuri doj ya
sampe woon ca kër Baal, lakk ko. 27 Dañoo daane
jëmmi Baal ja, màbb kër Baal, boole ca, def kob
sën, te moom la ba tey jii.

28 Nii la Yewu raafale lu bokk ci Baal ci
Israyil. 29 Teewul mu baña dëddu bàkkaar
ya Yerbowam doomu Nebat daan bàkkaarloo
Israyil, ñuy jaamu ay sëlluy wurus la ko dale
Betel, ba ba ngay àgg Dan.

30 Aji Sax ji nag ne Yewu: «Gannaaw def
nga lu baax, di jëfe li ma rafetlu te def nga
waa kër Axab mboolem li ma bëggoon, saw
askan dina toog ci jalub Israyil ba ca sa sët-
sëtaat.» 31 Terewul Yewu amuloon pastéefu
toppe léppi xolam yoonu Aji Sax ji Yàllay Israyil.

Dëdduwul ba tey bàkkaari Yerbowam ya mu daan bàkkaarloo Israyil.

32 Ca jamono jooja nag la Aji Sax ji tàmbalee fell suufas Israyil, Asayel buurub Siri di leen
duma ca réew ma mépp. 33 Noonu lañu ñàkke
fa féete dexu Yurdan penku dale ca diiwaanu Galàdd bépp, boole ca suufas waa Gàdd ak waa Ruben ak waa Manase. Mooy la tàmbalee dëkk ba ñuy wax Arower ca kaw dexu Arnon ba ca diiwaanu Galàdd ak Basan.

34 Li des ci mbiri Yewu ak mboolem lu mu def ak njàmbaaram gépp, bindees na ko moos ci téere bi ñu dippee Jaloorey buuri Israyil ca
seeni jant. 35 Noonu Buur Yewu saay, fekki ay maamam, ñu denc ko ca Samari. Doomam
Yowakas falu buur, wuutu ko. 36 Diir bi Yewu
nguuru ci Israyil, péeyoo Samari, ñaar fukki at la ak juróom ñett.

11

Lingeer Atalyaa falu na Yuda

1 Ci kaw loolu Atalyaa yaayu Akasiya xam ne doomam ju góor dee na, mu daldi faagaagal
mboolem ku bokk ci askanu buur. 2 Teewul
jigéenub Akasiya, Yoseba doomu Buur Yoram, jàpp Yowas doomu Akasiya ju góor, jële ko ca biir doomi buur ya ñuy fexee rey, ba rawale ko. Ci biir loolu mu boole kook nàmpalkatam, tëj cib néeg ngir làq ko Atalyaa, ba kenn reyu ko.
3 Yowas nekk naak Yoseba fa kër Yàlla ga, làqu fa juróom benni at, te Atalyaa di nguuru fa réew ma.

Yuda bañ na

4 Ca atum juróom ñaareel ma, Yoyada moo
woolu waa Keret ya jiite kuréli téeméeri nit, ak
yeneen dag ya, ñu wuysi ko ca kër Aji Sax ji. Mu
fasook ñoom kóllëre, giñloo leen ca kër Aji Sax
ji, ba noppi nuyole leen ak doomu Buur. 5 Ci
kaw loolu mu sant leen ne leen: «Li ngeen di
def mooy lii: Yeen ñi aye liggéey bésub Noflaay,
na seen xaajub ñetteel dénkoo dénkaaney kër
Buur, 6 beneen xaajub ñetteel ba wattu buntu
Sur ba, xaajub ñetteel ba ca des féeteek bunt
ba ca gannaaw dawkat ya. Noonu ngeen di ay-
ayloo wattub kër Buur. 7 Seen yeneen ñaari
kurél yi ayewul bésub Noflaay, nañu wattusi
kër Aji Sax ji, ngir aar buur bi. 8 Yeen ñiy dar
Buur, fegleen ko wet gu nekk, ku nekk ŋàbb
ngànnaayam. Képp ku jëm ci seenug làng, dees
koy rey, te àndleen ak buur bi buy dugg ak buy
génn.» 9 Ci kaw loolu njiiti kuréli téeméer ya
def mboolem la leen Yoyada sarxalkat ba sant.
Ku nekk ànd ak say nit, ña aye bésub Noflaay
ak ña ayewul bésub Noflaay, ñu bokk dikk ca
Yoyada, sarxalkat ba. 10 Ba loolu amee, sarxalkat
ba jox njiiti kuréli téeméer ya, xeej yaak pakki
Buur Daawuda ya nekkoon ca biir kër Aji Sax
ji. 11 Dag ya nag dar buur ba, ku nekk ŋàbb ay
gànnaayam, ñu dare kër Yàlla ga ak sarxalukaay
ba, wetu ndijoor ba wetu càmmoñ, ngir yéew
buur ba. 12 Yoyada génne doomu buur ba,
solal ko mbaxanam buur, jox ko kayitu doxalinu
nguur ga; ñu fal ko nag buur, diw ko diwug
pal. Ba loolu amee ñu tàccu, ne: «Guddalu fan,
Buur!»
13 Ba Atalyaa déggee coowal dag yaak

mbooloo ma, daa àgg ca mbooloo ma, fa kër
Aji Sax ji. [14] Mu xool, yem ci buur ba taxaw fa
kenu ga, na ñu ko baaxoo, kilifay xarekat yaak
boroom liit ya dar Buur, waa réew ma mépp
di bànneexook a wal liit ya. Atalya ne tareet
ay yéreem ndax naqar, daldi yuuxu ne: «Wor
am naay, wor am na!» [15] Ci kaw loolu Yoyada
sarxalkat ba sant njiiti kuréli téeméer ya, kilifay
gàngoor ga, ne leen: «Génneleen ko làng gi, te
ku ko topp, jamleen ko, mu dee.» Fekk na Yoyada
ne buñu ko rey ci biir kër Aji Sax ji. [16] Ba mu ko
defee ñu teg ko loxo. Ba mu demee ba àgg kër
Buur, bay tollook fa fas yay dugge, foofa lañu ko
reye.

[17] Ba loolu amee Yoyada digoo kóllëre diggante
Aji Sax ji, ak buur baak askan wa, ngir ñu doon
ñoñi Aji Sax ji. Mu digoo ko itam diggante Buur
ak askan wa. [18] Ci kaw loolu waa réew ma
mépp ànd dem ca kër Baal. Ñu màbb ko, ay
sarxalukaayam ak jëmmi nataalam, ñu tas tasar,
Matan sarxalkatu Baal ba, ñu rey ko ca kanam
sarxalukaay ya. Ci biir loolu Yoyada sarxalkat
ba teg ay wattukat ca kër Aji Sax ji. [19] Mu dellu
nag woo njiiti téeméeri nit yaak waa Keret ñaak
yeneen dag yaak mboolem waa réew ma, ñu jële
Buur kër Aji Sax ji, jaare ca buntu dag ya, yóbbu
ko kër Buur. Yowas daldi toog ca ngànguney
buur ya. [20] Waa réew mépp di bànneexu, péey
ba ne tekk. Atalya moom, fekk na ñu jam ko
saamar ba mu dee ca kër Buur.

12

Yowas santaane na ñu defaraat kër Aji Sax ji

1 Juróom ñaari at la Yowas amoon ba muy falu
buur. 2 Ca juróom ñaareelu atu nguurug Yewu
buurub Israyil, ca la Yowas falu ca Yuda. Ñeent
fukki at la nguuru fa Yerusalem. Yaayam mooy
Sibiya ma cosaanoo Beerseba. 3 Yowas di def li
Aji Sax ji rafetlu mboolem diir ba muy wéy ci
ndigalal Yoyada. 4 Taxul nag ñu jële fa bérabi
jaamookaay ya, te mbooloo ma noppiwuñu faa
rendi ay sarax, di fa taal cuuraay.
5 Mu am bés mu wax sarxalkat ya ne leen:
«Mboolem xaalis bu ñu sellalal kër Aji Sax ji,
muy xaalisu njot-gi-bakkan*, mbaa xaalis bu ñu
wàccoo ngiñ, mbaa bépp xaalisu saraxu yéene
bu nit di indi kër Aji Sax ji, 6 na ko sarxalkat
bu nekk nangoo ci seen loxoy xame, ngir ñu
liggéeye ko kër Yàlla gi, fépp fu fi laaj ñu defaraat
ko.»
7 Teewul Yowas dugg na ñaar fukkeelu atu
nguuram ak ñett, te taxul sarxalkat ya defar-
luwaat lenn ci kër Aji Sax ji. 8 Buur Yowas woolu
Yoyada, sarxalkat ba ak yeneen sarxalkat ya, ne
leen: «Ana lu waral defaruleen lenn ci kër Aji
Sax ji? Léegi nag buleen nangooti xaalis ci seeni
xame, waaye joxeleen ko, ñu defare ko kër Aji
Sax ji.» 9 Sarxalkat ya déggal ko, jëlatuñu xaalis
ci mbooloo mi, sasootuñu liggéeyu defaraat kër
Aji Sax ji.
10 Ba mu ko defee Yoyada sarxalkat ba wut
waxande, bënn pax ca kubeer ga, teg ko ca wetu
sarxalukaay ba, fa féete ndijoor, booy duggsi ci
kër Aji Sax ji. Sarxalkat yay wattu bunt ba di

* **12:5** 12.5 xaalisu njot-gi-bakkan: seetal ci *Mucc ga* 30.11-16.

def ca waxande wa mboolem xaalis bu ñu indi
ca kër Aji Sax ji. 11 Ci kaw loolu saa yu ñu gisee
ne xaalis bu takkoo ngi ci waxande wi ci kër Aji
Sax ji, bindkatub Buur ànd ak sarxalkat bu mag
ba dikk, wañña ko, fas ko. 12 Bu ñu takkee limu
xaalis ba, teg ko ca loxoy ña ñu tabb, ñu wara
saytu liggéeyu kër Aji Sax ji. Su ko defee ñu fey
ca ñay liggéey ca kër Aji Sax ji, muy liggéeykatu
bant yaak yeneen liggéeykat ya, 13 ak tabaxkat
yaak yettkati doj ya, jënd ca bant ak doji yett, yi
ñu soxla ci defarub kër Aji Sax ji, ak mboolem lu
ñuy jënd ngir defar kër Aji Sax ji. 14 Waaye xaalis
bi ñuy indi ci kër Aji Sax ji defaraluñu ci kër Aji
Sax ji ay mbalkay xaalis mbaa ay paakaaki këllu
tuuru mbaa ay liit ak lenn luy jumtukaayu wurus
mbaa xaalis. 15 Ñi yor liggéey bi daal lañu ko
jox ngir ñu defaraat kër Aji Sax ji. 16 Soxlawuñu
woona laaj dara nit ñi ñuy teg xaalis bi ci seeni
loxo ngir ñu fey liggéeykat yi, ndax maandu ga
ñu daan jëfe.

17 Xaalisu saraxu peyug tooñ nag ak xaalisu
saraxu póotum bàkkaar daawuñu ko indi ci kër
Aji Sax ji. Sarxalkat yaa ko moomoon.

Buur Yowas jeexal na

18 Ca jamono yooyu Asayel buurub Siri dem
na songi Gaat, nangu ko, doora walbatiku nara
dal ci kaw Yerusalem. 19 Buur Yowas nag dajale
mboolem gànjar ga maamam ya, Yosafat ak
Yoram ak Akasiya, jagleeloon Aji Sax ji, boole ca
gànjar ga mu ko jagleeloon moom ci boppam, ak
lépp luy wurus ca dencukaayi kër Aji Sax jeek

kër Buur. Mu yónnee lépp Asayel buurub Siri,
mu dëpp, bàyyi Yerusalem.
20 Li des ci mbiri Yowas ak mboolem lu mu
def, bindees na ko moos ci téere bi ñu dippee
Jaloorey buuri Yuda ca seeni jant. 21 Gannaaw gi
ay jawriñam fexeel ko ba bóom ko ca Bet Milo ca
yoonu Sila. 22 Jawriñam ya ñuy wax Yosabàdd
doomu Simeyat ak Yewosabàdd doomu Somer,
ñoo ko jam, mu dee; ñu denc ko fa ay maamam
ca gox ba ñu naan Kër Daawuda. Doomam
Amaciya moo falu buur, wuutu ko.

13

Yowakas falu na ci Israyil

1 Ba doomu Akasiya, Yowas buurub Yuda
duggee ñaar fukkeelu atam ak ñett ci nguuram,
ca la Yowakas doomu Yewu falu buur ca Israyil,
péeyoo Samari. Nguuru na fukki at ak juróom
ñaar. 2 Muy def li Aji Sax ji ñaawlu, topp
ci tànki Yerbowam doomu Nebat, di ko roy ci
bàkkaar ya mu daan bàkkaarloo Israyil, bañ
koo dëddu. 3 Merum Aji Sax ji nag ne jippét
ca kaw Israyil, mu teg leen lu yàgg ci loxoy
Asayel buurub Siri ak Ben Addàd doomu Asayel.
4 Yowakas nag tinu Aji Sax ji, mu nangul ko, ndax
fekk na mu gis fitnay Israyil ji leen buurub Siri
fitnaal. 5 Aji Sax ji daldi may Israyil ku leen xettli,
ba ñu génn ca loxol waa Siri. Ba loolu amee
waa Israyil dellu nekk ca seeni kër ci jàmm, na
woon démb ak bëkk-démb. 6 Taxul ba tey ñu
dëddu bàkkaari waa kër Yerbowam ya ñu doon
bàkkaarloo Israyil. Dañu caa sax. Te it xer wa

ñuy jaamoo Aseraa nga sampe woon ca Samari
ba booba. 7 Mujj na Yowakas desewuloon ca
mbooloom xareem lu moy juróom fukki gawar
ak fukki watiir ak fukki junniy xarekat (10 000),
ndax buurub Siri moo faagaagal ña ca des ñépp,
duma leen ba ñu ne mbëtt.
8 Li des ci mbiri Yowakas ak mboolem lu mu
def aki njàmbaaram, bindees na lépp moos ci
téere bi ñu dippee Jaloorey buurub Israyil ca
seeni jant. 9 Ba mu ko defee Buur Yowakas
saay, fekki ay maamam, ñu denc ko ca Samari.
Doomam Yowayas falu buur, wuutu ko.

Yowayas falu na ca Israyil

10 Ba Yowas buurub Yuda duggee fanweereelu
atu nguuram ak juróom ñaar, ca la Yowayas
doomu Yowakas falu buurub Israyil, péeyoo
Samari. Nguuru na fukki at ak juróom benn.

11 Muy def li Aji Sax ji ñaawlu nag, dëdduwul
lenn ci bàkkaar ya Yerbowam doomu Nebat
doon bàkkaarloo Israyil. Da caa sax kay.

12 Li des ci mbiri Yowayas ak mboolem lu mu
def ak njàmbaar ga mu xareek Amaciya buurub
Yuda, bindees na lépp moos ci téere bi ñu dippee
Jaloorey buuri Israyil ca seeni jant. 13 Yowayas
nag saay, fekki ay maamam, Yerbowam falu,
wuutu ko. Ñu denc Yowayas fa ñu denc buuri
Israyil ca Samari.

Yonent Yàlla Alyaasa faatu na

14 Ba Alyaasa tëddee ca wopp ja ko wara
yóbbu, Yowayas buurub Israyil seeti woon na ko,

tiim ko, di jooy naan: «Éy baayoo, baay Alyaasa,
yaay watiiru xarey Israyil aki gawaram!»
15 Alyaasa ne ko: «Indil xala aki fitt.» Mu indi.
16 Alyaasa ne ko: «Soxal.» Mu sox. Alyaasa teg
ay loxoom ca kaw loxoom, 17 ba noppi ne ko:
«Ubbil palanteeru penku bi.» Mu ubbi. Alyaasa
ne ko: «Soqil!» Mu soqi. Mu ne ko: «Fittu
ndamal Aji Sax jaa ngoog, di fitt gi ngay ame
ndam ci waa Siri. Dinga daan waa Siri ca Afeg,
ba faagaagal leen.» 18 Mu delluwaat ne ko: «Jëlal
fitt yi.» Mu jël. Mu ne ko: «Soqil fi suuf!» Mu
soqi, ba muy ñetti yoon, bàyyi. 19 Góorug Yàlla
ga nag mere ko, ne ko: «Soo jamoon juróomi
yoon ba juróom benni yoon, dinga daan waa Siri,
ba jeexal leen tàkk; waaye léegi nag ñetti yoon
rekk ngay daan waa Siri.» 20 Gannaaw gi Alyaasa
faatu, ñu denc ko.

Loolu fekk na ndoortel at mu jotaan ay
gàngoori yàqkati Mowabeen dugg ca réew ma.
21 Mu am bés ay nit doon rob, jekki-jekki gis
gàngooru yàqkat di dikk. Ñu sànni néew ba ca
bàmmeelu Alyaasa, daldi daw. Naka la néew
ba dal ca yaxi Alyaasa, rekk dekki, ne ñokket,
taxaw.

Israyil duma na Siri

22 Ci kaw loolu Asayel buurub Siri di fitnaal Is-
rayil mboolem diir ba Yowakas di buur. 23 Aji Sax
ji nag baaxe leen, yërëm leen, geesu leen ndax
kóllëreem ak Ibraaymaak Isaaxaak Yanqóoba.
Looloo tax buggu leena faagaagal, te ba tey jii
xalabu leen. 24 Ba Asayel buurub Siri deeyee,
doomam Ben Addàd falu, wuutu ko. 25 Ba mu

ko defee Yowayas nangoo ci moom dëkki Israyil
ya Asayel jële woon ca loxol baayam Yowakas
ci xare. Ñetti yoon Yowayas duma na ko Ben
Addàd, ba nanguwaat dëkki Israyil.

14

Buuri Israyil ak Yudaa ngi xeexoo

1 Ba buurub Israyil Yowayas doomu Yowakas
duggee ñaareelu atu nguuram, ca la Amaciya
doomu Yowas falu buur ca Yuda. 2 Ñaar
fukki at ak juróom la amoon ba muy falu, te
ñaar fukki at ak juróom ñeent la nguuru fa
Yerusalem. Yaayam moo doon Yowadan ma
cosaanoo Yerusalem. 3 Def na njub gi Aji
Sax ji rafetlu, waaye dabul Daawuda maamam.
Mboolem noonee Yowas baayam daan jëfe, na la
daan jëfe 4 Bérabi jaamookaay ya jëleesu ko fa.
Mbooloo maa nga doon def ay sarax ca bérabi
jaamookaay ya ba tey, di fa taal cuuraay. 5 Ba
nguur ga demee ba dëgër ci loxoom, moo bóom
jawriñam ña bóomoon Buur baayam. 6 Waaye
doomi bóomkat ya, bóomu leen, ngir dëppook
la ñu bind ci téereb yoonu Musaa, te Aji Sax ji
santaane ko, ne: «Deesul rey baay ndax doom
te deesul rey doom ndax baay. Nit ku nekk,
bàkkaaru boppam lees koy reye*.»

7 Moom Amaciya moo duma fukki junniy
(10 000) waa Edom ca xuru Xorom wa, nangu
dëkk ba ñuy wax Sela ca xare ba, tudde ko
Yogtel, te noonu la tudd ba bésub tey jii. 8 Ba

---

* **14:6** 14.6 Seetal ci *Baamtug Yoon wi* 24.16.

loolu amee Amaciya yónni ay ndaw ca buurub
Israyil Yowayas doomu Yowakas doomu Yewu.
Mu ne ko: «Dëkk naa la, dikkal nu jàkkaarloo!»
9 Yowayas buurub Israyil yónnee Amaciya bu-
urub Yuda tontam, ne ko: «Ndég ga ca Libaŋ
moo yónnee woon ca garabu seedar gu mag ga
ca Libaŋ, ne ko: “Sa doom jii, may ko sama doom
jabar.” Ci kaw loolu rabu àllu Libaŋ jaare fa,
dëggaate ndég ga. 10 Dëgg la moos, yaa duma
Edom, ba tax nag sam xel jay la. Tee ngaa bàkku
te toog sa kër? Te sax ana looy dugge ci jote buy
indi ay wu lay daane, yaw, daanewaale Yuda?»

11 Amaciya nag faalewul wax jooju, Yowayas
buurub Israyil jóg; ñu jàkkaarloo mook Amaciya
buurub Yuda, ca Bet Semes ga ca Yuda.

12 Ba mu ko defee muy jéllu Yuda fa kanam
Israyil. Waa Yuda tasaaroo, ku nekk ñibbi ca
sab xayma. 13 Yowayas buurub Israyil nag jàpp
buurub Yuda, Amaciya doomu Yowas doomu
Akasiya, ca Bet Semes. Gannaaw loolu mu dem
Yerusalem màbb tata ja, la ko dale buntu Efrayim
ba ca buntu ruq ba, muy ñeenti téeméeri xasab.
14 Ci kaw loolu mu jël mboolem lu doon wurus
ak xaalis aki ndab ca kër Aji Sax ja, ak ca
dencukaayi kër Buur, boole ca nit ñu mu jàpp,
daldi dellu Samari.

Yowayas buurub Israyil saay na

15 Li des ci mbiri Yowayas ak li mu def ba
ci njàmbaaram gi mu xareek Amaciya buurub
Yuda, bindees na lépp moos ci téere bi ñu dippee
Jaloorey buuri Israyil ca seeni jant. 16 Gannaaw
gi Buur Yowayas saay, fekki ay maamam, ñu

denc ko Samari, fa bàmmeelu buuri Israyil. Doomam Yerbowam falu buur, wuutu ko.

Amaciya buurub Yuda saay na

17 Amaciya doomu Yowas buurub Yuda dund
na fukki at ak juróom gannaaw deewug buur
Israyil Yowayas doomu Yowakas. 18 Li des ci
mbiri Amaciya, bindees na ko moos ci téere bi ñu
dippee Jaloorey buuri Yuda ca seeni jant. 19 Lalal
nañu ko pexe ca Yerusalem, mu daw dem Lakis.
Ñu yónnee dabi ko ca Lakis, rey ko foofa. 20 Ba
mu ko defee ay fas lañu yóbboo néew ba, denci
ko Yerusalem, fa ay maamam, ca gox ba ñu naan
Kër Daawuda.
21 Ba loolu wéyee waa Yuda gépp fal Asaryaa†
buur, mu wuutu baayam Amaciya, fekk mu
am fukki at ak juróom benn. 22 Moom moo
tabaxaat dëkk ba ñuy wax Elat, delloo ko ci biir
Yuda, gannaaw ba Buur Amaciya saayee, fekki
ay maamam.

Yerbowam mu ndaw falu na ca Israyil

23 Ba buurub Yuda Amaciya doomu Yowas
duggee fukkeelu atu nguuram ak juróom, ca
la Yerbowam doomu Yowayas falu ca Israyil,
péeyoo Samari. Nguuru na ñeent fukki at ak
benn. 24 Muy def li Aji Sax ji ñaawlu, dëdduwul
lenn ci bàkkaar ya Yerbowam doomu Nebat
daan bàkkaarloo Israyil. 25 Moom moo delloo
kemu réewum Israyil fa mu nekkoon, dale ko ca
buntu dëkk ba ñuy wax Amat ba ca géeju Araba,
muy la Aji Sax ji Yàllay Israyil waxoon jaamam

---

† **14:21** 14.21 Asaryaa mooy Osiyas ba tey.

ba, Yonent Yàlla Yunus, ma baayam Ametay
cosaanoo Gaat Efer, Yunus jottli ko. 26 Fekk na Aji
Sax ji gis Israyil gépp, gor ak jaam, nekke fitna
ju metti te amul kenn ku leen wallu. 27 Aji Sax
ji nag nammul woona far turu Israyil, ba jant bi
dootu ko tiim fenn. Moo tax mu may leen ku leen
xettli, muy Yerbowam doomu Yowayas.
28 Li des ci mbiri Yerbowam ak mboolem
lu mu def ak njàmbaaram gi mu xaree te
nangoo ko dëkk yi ñuy wax Damaas ak Amat
gu Yuda, delloo ko Israyil, bindees na lépp moos
ci téere bi ñu dippee Jaloorey buuri Israyil ci
seeni jant. 29 Gannaaw gi Buur Yerbowam saay,
fekki maamam ya doon buuri Israyil. Doomam
Sàkkaryaa‡ falu buur, wuutu ko.

15

Asaryaa falu na buur ca Yuda

1 Ba Yerbowam buurub Israyil duggee ñaar
fukkeelu at ak juróom ñaar ci nguuram, ca la
Asaryaa* doomu Amaciya falu buur ca Yuda.
2 Fukki at ak juróom benn la amoon, ba muy falu
buur, te nguuru na juróom fukki at ak ñaar ca
Yerusalem. Yaayam mooy Yekolyaa ma cosaanoo
Yerusalem. 3 Asaryaa di def li Aji Sax ji rafetlu,
mboolem noonee ko Amaciya baayam daan defe.
4 Terewul bérabi jaamookaay ya jëleesu ko fa.
Mbooloo ma dañoo wéy di fa def ay sarax ak a
taal cuuraay. 5 Aji Sax ji nag mbugal Asaryaa, teg
ko jàngoroy ngaana ba kera bés ba mu deeyee.

‡ **14:29** 14.29 Sàkkaryaa mii wuute naak Yonent Yàlla Sàkkaryaa. * **15:1** 15.1 Asaryaa mooy Osiyas ba tey.

Ci néeg bu ñu ko ber la dëkk. Doomu Buur
Yotam moo jiite kër ga, yor kilifteefu askanu
réew ma.
6 Li des ci mbiri Asaryaa ak mboolem lu mu
def, bindees na ko moos ci téere bi ñu dippee
Jaloorey buuri Yuda ca seeni jant. 7 Gannaaw gi
Asaryaa tëdd, fekki ay maamam, ñu denc ko ca
bàmmeeli maamam ya, ca gox ba ñu naan Kër
Daawuda. Yotam doomam moo falu buur, wuutu
ko.

Sàkkaryaa falu na buur ca Israyil

8 Ba Asaryaa buurub Yuda duggee fanweereelu
atu nguuram ak juróom ñett, ca la Sàkkaryaa
doomu Yerbowam falu buurub Israyil, péeyoo
Samari. Juróom benni weer la nguuru.
9 Muy def nag li Aji Sax ji ñaawlu, na ko
ay maamam daa defe. Dëdduwul bàkkaar
yu Yerbowam doomu Nebat daan bàkkaarloo
Israyil. 10 Ci kaw loolu Salum doomu Yabes fexeel
ko, jam ko ca kanam mbooloo ma, rey ko, daldi
falu buur, wuutu ko. 11 Li des ci mbiri Sàkkaryaa
bindees ko moos ci téere bi ñu dippee Jaloorey
buuri Israyil ca seeni jant. 12 Loolu mooy kàddu
ga Aji Sax ji waxoon Yewu ne ko: «Saw askan
dinañu toog ci kaw jalu Israyil ba ci sa sët-
sëtaat.» Te noonu la amee.

Salum falu na buur ca Israyil

13 Ba Asaryaa buurub Yuda duggee fan-
weereelu atu nguuram ak juróom ñeent, ca la
Salum doomu Yabes falu buur ca Israyil. Wenn
weer la nguuru, péeyoo Samari. 14 Gannaaw
loolu Menayem doomu Gadi bàyyikoo Tirsa ba

Samari, daldi fa jam Salum doomu Yabes, bóom
ko, falu buur, wuutu ko. 15 Li des ci mbiri Salum
ak pexeem ma mu laloon, bindees na ko moos ca
téere bi ñu dippee Jaloorey buuri Israyil ca seeni
jant.
16 Booba la Menayem song dëkk ba ñuy wax
Tifsa, rey ña fa nekkoon ñépp, boole ca faagaagal
diiwaan ba dale Tirsa ba Tifsa, ndax ñoo ko
gàntal, bañ koo ubbi buntu dëkk ba. Mu butti
jigéeni wérul ña fa nekk ñépp.

Menayem falu na buur ca Israyil

17 Ba Asaryaa buurub Yuda duggee fan-
weereelu atu nguuram ak juróom ñeent, ca
la Menayem doomu Gadi falu buurub Israyil,
péeyoo Samari. Nguuru na fukki at. 18 Muy
def nag li Aji Sax ji ñaawlu; giiru dundam
dëdduwul bàkkaar ya Yerbowam doomu Nebat
daan bàkkaarloo Israyil. 19 Ci jamonoom la
Tiglaat Pilser† buurub Asiri song réew ma,
Menayem jox ko ñetti téeméeri barigoy xaalis
ngir mu jàpple ko, ba nguuram gëna dëgër.
20 Menayem dajale xaalis boobu ci Israyil; jële
ko ca mboolem boroom alal ya, ku nekk ci
ñoom joxe juróom fukki dogi xaalis, ñu yót ko
buuri Asiri, mu doora jóge ca réew ma, ñibbi.
21 Li des ci mbiri Menayem ak mboolem lu mu
def, bindees na ko moos ci téere bi ñu dippee
Jaloorey buuri Israyil ca seeni jant. 22 Gannaaw
loolu Buur Menayem saay, fekki ay maamam.
Doomam Pekaxiya falu buur, wuutu ko.

---

† **15:19** 15.19 Tiglaat Pilser mbaa Pul ba tey.

Pekaxiya falu na buur ca Israyil

23 Ba Asaryaa buurub Yuda duggee juróom
fukkeelu atu nguuram, ca la Pekaxiya doomu
Menayem falu buurub Israyil, péeyoo Samari.
Nguuru na ñaari at. 24 Muy def li Aji Sax
ji ñaawlu, dëdduwul bàkkaar ya Yerbowam
doomu Nebat daan bàkkaarloo Israyil. 25 Ba mu
ko defee Peka doomu kilifag xarekatam Remalya,
fexeel ko, ba rey ko ca Samari, ca tatay kër buur,
jamaale Argob ak Arye. Remalyaa nga àndoon
ak juróom fukki niti Galàdd. Noonu la ko reye,
falu buur, wuutu ko.
26 Li des ci mbiri Pekaxiya ak mboolem lu mu
def, bindees na ko moos ci téere bi ñu dippee
Jaloorey buuri Israyil ca seeni jant.

Peka falu na buur ca Israyil

27 Ba Asaryaa buurub Yuda duggee juróom
fukkeelu atu nguuram ak ñaar, ca la Peka doomu
Remalyaa falu buurub Israyil, péeyoo Samari.
Nguuru na ñaar fukki at. 28 Muy def li Aji
Sax ji ñaawlu, dëdduwul bàkkaar ya Yerbowam
doomu Nebat daan bàkkaarloo Israyil. 29 Ci
jamonoy Peka buurub Israyil, Tiglaat Pilser bu-
urub Asiri dikk, nangu dëkk yi ñuy wax Yon ak
Abel Bet Maaka ak Yanowa ak Kedes ak Àccor ak
diiwaani Galàdd ak Galile ak mboolem réewum
Neftali. Mu jàpp waa réew ma, yóbbu Asiri.
30 Ba loolu amee ku ñuy wax Ose doomu Ela
lalal Peka doomu Remalya pexe, jam ko mu dee.
Mu daldi falu buur, wuutu ko. Loolu yemook
ñaar fukkeelu atu nguurug buurub Yuda Yotam
doomu Asaryaa. 31 Li des ci mbiri Peka ak

mboolem lu mu def, bindees na ko moos ci téere bi ñu dippee Jaloorey buuri Israyil ca seeni jant.

Yotam falu na buur ca Yuda

32 Ba buurub Israyil Peka doomu Remalya
duggee ñaareelu atu nguuram, ca la Yotam
doomu Asaryaa falu buur ca Yuda. 33 Amoon na
ñaar fukki at ak juróom ba muy falu te nguuru
na fukki at ak juróom benn ca Yerusalem.
Yaayam mooy Yerusa doomu Cadog. 34 Muy def
li Aji Sax ji rafetlu; mboolem na baayam Usiya
daan defe la daan defe. 35 Terewul jëleesu fa
bérabi jaamookaay ya, xanaa mbooloo ma di
def ay sarax ak a taal cuuraay ba tey, ca bérabi
jaamookaay yooyu. Moom nag moo tabax buntu
kër Aji Sax ja féete bëj-gànnaar. 36 Li des ci
mbiri Yotam aki jëfam, bindees na ko moos ci
téere bi ñu dippee Jaloorey buuri Yuda ca seeni
jant. 37 Ci jamonoom la Aji Sax ji tàmbalee xabtal
Reccin buurub Siri ak Peka doomu Remalya ci
kaw Yuda.
38 Gannaaw gi Yotam tëdd, fekki ay maamam.
Ca bàmmeelu maamam ya lees ko denc, ca
gox ba ñu naan dëkku Daawuda, maamam.
Doomam Axas falu buur, wuutu ko.

16

Axas falu na buur ca Yuda

1 Ba buurub Israyil Peka doomu Remalya
duggee fukkeelu atu nguuram ak juróom ñaar,
ca la Axas doomu Yotam falu buur ca Yuda.
2 Ñaar fukki at la Axas amoon ba muy falu
buur. Nguuru na fukki at ak juróom benn ca

Yerusalem, waaye deful li Aji Sax ji Yàllaam
rafetlu, na ko maamam Daawuda baaxoo woon.
3 Ca tànki buuri Israyil la topp. Doomam ju góor
sax def na ko sarax, lakk ko ngir tuur ya, di
roy ñaawtéefi xeet, ya Aji Sax ji dàqoon ngir
bànni Israyil. 4 Rendi nay sarax, taal na cuuraay
ca bérabi jaamookaay yaak ca kaw tund yaak
mboolem ker garab gu naat.

5 Ci kaw loolu Reccin buurub Siri, ak buurub
Israyil Peka doomu Remalya, jóg song Yerusalem
xare. Ñu gaw Buur Axas, te manuñu koo daan.
6 Jamono yooyu, fekk na Reccin nangu Elat, mu
tàbbi ci loxol Siri. Mu génne waa Yuda Elat;
Edomeen ña délsi Elat, dëkk fa ba bésub tey
jii. 7 Axas nag yebal ay ndaw ca Tiglaat Pilser
buurub Asiri, ne ko: «Man de, dama di sab jaam,
te di sa doom. Kon nag ngalla dikkal xettli ma ci
ñi ma jógal, di buurub Siri ak buurub Israyil.»
8 Axas jël xaalis ak wurus wa nekkoon ca kër
Aji Sax ja ak ca dencukaayi kër Buur, defal ko
buurub Asiri yóbbal. 9 Buurub Asiri nangul ko,
dal ca kaw Damaas, nangu dëkk ba, jàpp waa
dëkk ba, yóbbu Kir, ba noppi rey Reccin.

10 Gannaaw loolu Buur Axas dem ca Tiglaat
Pilser buurub Asiri ca Damaas, gis fa sarx-
alukaay ba fa nekk. Ba mu ko defee Buur Axas
yónnee ca Uri sarxalkat ba, nataalu sarxalukaay
ba ak tabaxin waak mboolem na mu bindoo.
11 Urya sarxalkat ba daldi tabax sarxalukaay bu
dëppook mboolem tegtal ya bàyyikoo ca Buur
Axas ca Damaas. Uri noppi na ko bala Buur
Axas di ñibbsi. 12 Ba Buur Axas ñibbsee, jóge
Damaas, ba nemmiku sarxalukaay ba, daa dikk

ba ca sarxalukaay ba, joxe fa sarax. 13 Taal na fa
saraxu rendi-dóomalam, joxe ca saraxu peppam,
sotti ca saraxu tuuroom, ba noppi xëpp deretu
saraxu cantam ci biir jàmm ca kaw sarxalukaay
ba. 14 Sarxalukaayu xànjar ba tege woon ca
kanam Aji Sax ji, mu jële ko ca kanam kër ga
mu nekkoon, ca diggante sarxalukaay bu bees
baak kër Aji Sax ji, teg ko ca wetu sarxalukaay
bu bees ba, fa féete bëj-gànnaar. 15 Ci biir
loolu Buur Axas sant Uri sarxalkat ba ne ko: «Ci
kaw sarxalukaay bu mag bi ngay joxe saraxu
rendi-dóomalu suba si, ak saraxu pepp bu ngoon
bi, ak saraxu rendi-dóomalu buur bi, ak saraxu
peppam, boole ci saraxu rendi-dóomal bi ñuy
joxeel mboolem waa réew mi, ak seen saraxu
pepp, ak seen saraxu tuuru. Te nga xëpp ci
kawam mboolem deretu saraxu rendi-dóomal
bi, ak deretu mboolem sarax su ñuy rendi.
Sarxalukaayu xànjar bi moom, maa koy moom,
di ko gindikoo ci Aji Sax ji.» 16 Uri sarxalkat ba
def la ko Buur Axas sant lépp.

17 Ci kaw loolu Buur Axas toj làcci rootukaay
ya ñuy dawal*, jële bagaan ya woon ca kaw,
teggi mbalka mu mag ma ñuy wax Géej te tege
woon ca yëkki xànjar ya ko yenu. Mu teg ko
ci kawab dëru doj. 18 Ci kaw loolu bëgg lu
neex buurub Asiri tax mu soppi buntu bésub
Noflaay, ba mbaar tiimoon ci biir kër Aji Sax ji,
soppiwaale buntu buur ba féete biti.

19 Li des ci mbiri Axas ak la mu def, bindees
na ko moos ci téere bi ñu dippee Jaloorey buuri

* **16:17** 16.17 làcci rootukaay: seetal ci *1.Buur ya* 7.27-29.

Yuda ca seeni jant. [20] Gannaaw gi Axas tëdd,
fekki ay maamam. Ca ay maamam lañu ko denc,
ca gox ba ñu naan dëkku Daawuda, Esekiya
doomam falu buur, wuutu ko.

17

Ose falu na buur ca Israyil

[1] Ba Axas buurub Yuda duggee fukkeelu atu
nguuram ak ñaar, ca la Ose* doomu Ela falu
buurub Israyil, péeyoo Samari. Nguuru na
Israyil juróom ñeenti at, [2] di def li Aji Sax ji
ñaawlu. Waaye dabul buurub Israyil ya ko jiitu.
[3] Moom la Salmanasar buurub Asiri song, mu
nangul ko, di ko fey galag. [4] Gannaaw gi nag
buurub Asiri gis ne Ose lal na pexe, ndax daa
yónnee ay ndaw ca So buuru Misra, ba noppi
lànk ne du fey galag at mu nekk. Buurub Asiri
jàpp ko, tëj.

Samari, péeyu Israyil, tas na

[5] Ba loolu amee Salmanasar buurub Asiri dal
ca kaw réew ma mépp, dikk ba Samari, gaw ko
diiru ñetti at. [6] Ba Ose duggee juróom ñeenteelu
atu nguuram, ca la buurub Asiri nangu Samari,
jàpp waa Israyil, yóbbu Asiri. Ñii mu teg leen ca
diiwaanu Ala, ñee ca Gosan ca wetu dex ga ñuy
wax Abor, ña ca des mu dëël leen ca dëkki xeet
wa ñuy wax Medd.
[7] Li waral ñu nangu Samari mooy waa Israyil a
bàkkaar, tooñ Aji Sax ji seen Yàlla ja leen génne
réewum Misra, xettli leen ca Firawna buuru

* **17:1** 17.1 Ose mii wuute naak Yonent Yàlla Ose.

Misra. Waa Israyil di jaamu yeneen yàlla, 8 di
topp baaxi xeet ya Aji Sax ji dàq ngir ñoom,
di topp baax yi buuri Israyil tëralal seen bopp.
9 Waa Israyil teg ca di jéema nëbbuy def njubadi
gu seen Yàlla Aji Sax jiy tere; di tabax ay bérabi
jaamookaay ca seen dëkk yépp, dale ko ca tatay
wattukat ya, ba ca dëkk ya ñu wëraley tata.
10 Ñu boole ca sampal seen bopp ay tuuri doj ak
xer yu ñuy jaamoo Asera ci kaw mboolem tund
wu kawe mbaa ker garab gu naat. 11 Ñuy taal
cuuraay foofa ca mboolem bérabi jaamookaay
ya, di roy xeet ya Aji Sax ji dàq ngir ñoom. Ñuy
def daal ay ñaawtéef, di merloo Aji Sax ji, 12 di
jaamu ay kasaray tuur, te Aji Sax ji waxoon leen
ne buñu leen jaamu. 13 Moonte Aji Sax ji àrtu
woon na Israyil ak Yuda, mboolem yonentam
yaak boroom peeñu ya jottli leen ko, ne leen:
«Dëppleen seen yoon yu bon yii ngeen topp, te
sàmm samay santaane, wormaal samay dogal,
na mu dëppook mboolem yoon wi ma tëralal
seeni maam, yónnee leen ko, yonent yiy samay
jaam jottli leen ko.»

14 Teewul ñu të ticc, sajju loos ni seen maam ya
gëmuloon seen Yàlla Aji Sax ji. 15 Dañoo xalab
ay ndigalam ak kóllëre ga mu fasoon ak seeni
maam, xalab kàddu ya mu leen artoo woon. Ñu
topp ay tuuri caaxaan ba mujj di niti caaxaan,
di roy xeet yi leen wër, te Aji Sax ji tere woon
leen ñu roy leen. 16 Ba loolu amee ñu dëddu
mboolem seen santaaney Yàlla Aji Sax ji; sàkkal
seen bopp ñaari wëllu yu ñu móol, samp xer wu
ñuy jaamoo Asera, di sujjóotal mboolem biddiiwi

asamaan tey jaamu Baal. [17] Ci biir loolu ñuy lakk
seen doom yu góor ak yu jigéen ngir ay tuur, di
gisaaneek a xërëmtu, ba làggi ci jëfi mbon yu Aji
Sax ji ñaawlu, ba tax mu mer. [18] Moo tax Aji Sax
ji mere Israyil lool, ba jële leen fi kanamam, ba
giirug Yuda rekk des fa.

[19] Waa Yuda it sàmmuñu seen santaaney Yàlla
Aji Sax ji. Dañoo roy ci aada yi Israyil sos, di ko
jëfe. [20] Moo tax Aji Sax ji xalab mboolem bànni
Israyil, fitnaal leen, teg leen ci loxoy yàqkat yi,
ba ni mu leen wacce.

[21] Ba Aji Sax ji foqatee Israyil ca loxol waa
kër Daawuda, dañoo fal Yerbowam doomu Nebat
buur; Yerbowam dëddale Israyil ak Aji Sax ji,
yóbbe leen bàkkaar bu réy; [22] mbooloom Israyil
topp Yerbowam ci bàkkaar ya muy def yépp, bañ
koo dëddu, [23] ba Aji Sax ji dëddu leen, muy la mu
waxoon, yonent yay jaamam jottli ko. Noonu la
mujj génne Israyil réewam, yóbbu leen Asiri ba
bésub tey jii.

Waa Asiri sancal nañuy jaambur ca Samari

[24] Ci kaw loolu buurub Asiri jële ay nit dëkk
ya ñuy wax Babilon ak Kuta ak Awa ak Amat ak
Sefarwayim, dëël leen dëkki Samari, ñu wuutu
bànni Israyil. Ñu daldi moom diiwaanu Samari,
féetewoo dëkk ya. [25] Ba ñuy doora sanc foofa,
ragaluñu woon Aji Sax ji, ba tax Aji Sax ji yebal
ay gaynde ci seen biir, ñu di leen rey. [26] Ñu wax
buurub Asiri ne ko: «Xeet ya nga toxal, sancal
leen ca dëkki Samari de, xamuñu yoonu Yàllay
réew ma. Yebal na ay gaynde ci seen biir. Ña

nga leen di rey, ndax xamuñu yoonu Yàllay réew ma.»

27 Ba loolu amee buurub Asiri joxe ndigal ne:
«Yebal-leen fa kenn ci sarxalkat ya ngeen fa
toxale, mu dem toog foofa, jàngal leen yoonu
Yàllay réew ma.» 28 Kenn ca sarxalkat ya ñu
jële woon Samari nag dikk, dëkksi Betel, jàngal
leen nu ñuy jaamoo Aji Sax ji. 29 Terewul xeet
wu ci nekk di sàkk ba tey seen tuuri bopp ca
seen dëkk ya ñu féete, ba dugal tuur ya ca
bérabi jaamookaay, ya waa Samari defaroon.
30 Ci biir loolu waa Babilon sàkk tuur ma ñuy
wax Sukkóot Benoot, waa Kuta sàkk Nergal,
waa Amat sàkk Asima; 31 waa Awa sàkk Nibaas
ak Tartag, waa Sefarwayim di lakk seeni doom
ngir tuuri Sefarwayim yi ñuy wax Addraameleg
ak Anameleg. 32 Ñu boole ci di jaamu Aji Sax
ji, tabb fu nekk ci seen biir ay sarxalkat ngir
bérabi jaamookaay ya, ñu di leen sarxalal ca
bérabi jaamookaay yooyu. 33 Ñuy wormaal Aji
Sax ji, di jaamuwaale seen tuuri bopp itam,
na ñu ko baaxoo ca seen waa réewum cosaan
ma ñu leen toxale. 34 Ba tey jii ñu ngi topp
seen aaday cosaan. Ragaluñu Aji Sax ji dëgg
te sàmmontewuñook santaane yeek dogal yeek
yoon week ndigal li Aji Sax ji joxoon askanu
Yanqóoba mi mu tudde Israyil. 35 Aji Sax ji
daa fasoon ak ñoom kóllëre, sant leen ne leen:
«Buleen wormaal yeneen yàlla, buleen leen
sujjóotal, buleen leen jaamu, te buleen leen
sarxalal itam. 36 Man Aji Sax ji leen génne
réewum Misra ci sama kàttan gu màgg ak
sama dooley loxo, man ngeen wara wormaal,

di ma sujjóotal, di ma sarxalal. 37 Te santaane
yeek dogal yeek yoon week ndigal li ma leen
bindaloon, fexeleen ba di sàmmonteek moom ba
fàww. Buleen wormaal yeneen yàlla. 38 Kóllëre
gi ma fasoon ak yeen nag, buleen ko fàtte.
Buleen wormaal it yeneen yàlla. 39 Waaye man
seen Yàlla Aji Sax ji ngeen di wormaal, ma xettli
leen ci seen loxol mboolem noon.» 40 Taxul
ñu dégg, xanaa sax rekk ci seen aaday cosaan.
41 Noonu la xeet yooyu daan wormaale Aji Sax ji,
boole ci di jaamu seen jëmmi tuur. Seeni doom
it noonu, ba tey seeni sët di def na seeni maam
daan def.

18

Esekiya falu na buur ca Yuda

1 Ba Ose doomu Ela buurub Israyil duggee
ñetteelu atu nguuram, ca la Esekiya doomu Axas
falu ca Yuda. 2 Amoon na ñaar fukki at ak
juróom ba muy falu buur. Nguuru na ñaar fukki
at ak juróom ñeent, péeyoo Yerusalem. Yaayam
nag mooy Abi doomu Sàkkaryaa. 3 Muy def li
Aji Sax ji rafetlu, mboolem noonee ko Daawuda
maamam daan defe.

4 Moom moo dindi bérabi jaamookaay ya, toj
tuuri doj ya, gor xer wa ñuy jaamoo Asera, rajaxe
jaanu xànjar ja Musaa defaroon. Ndax ba ca
jamono yooya waa Israyil dañu daan taalal jaanu
xànjar ja cuuraay, tudde ko Nexustan. 5 Ni
Esekiya wóoloo woon Aji Sax ji Yàllay Israyil
amu ci moroom ci mboolem buuri Yuda yi topp
ci moom mbaa yi ko jiitu. 6 Dafa sax ci Aji Sax ji,

dëdduwu ko, xanaa di topp ndigal ya Aji Sax ji joxoon Musaa.

7 Aji Sax ji nag ànd ak Esekiya, mu am ndam ci mboolem lu mu sumb. Bañ na noteelu buurub
Asiri, ba nangulatu ko. 8 Ci kaw loolu dàq na
waa Filisti, ba ca dëkk ba ñuy wax Gasa ak diiwaanam, dale ko ca tatay wattukat ya ba ca dëkk yu mag ya ñu wëraley tata.

9 Ba Esekiya buurub Yuda duggee ñeenteelu atu nguuram, yemook ba buurub Israyil Ose doomu Ela duggee juróom ñaareelu atu nguuram, ca la Salmanasar buurub Asiri song Samari,
gaw ko. 10 Gaw nañu Samari ba ca ñetteelu at ma, door koo nangu, ca juróom benneelu atu nguurug Esekiya, yemook ba Ose buurub Israyil
duggee juróom ñeenteelu atu nguuram. 11 Ba
mu ko defee buurub Asiri jàpp Israyil, yóbbu Asiri, dëël leen diiwaanu Ala ak Gosan ga dexu
Abor wale, ak ca dëkki xeetu Medd ya. 12 Li
waral loolu mooy waa Israyil a déggalul seen Yàlla Aji Sax ji. Dañoo fecci kóllëreem ak moom, ba mboolem li Musaa, jaamu Aji Sax ji, santaane woon, faalewuñu ko, jëfewuñu ko.

Asiri song na Yuda

13 Ca fukk ak ñeenteelu atu nguurug Esekiya buurub Yuda, ca la Senakerib buurub Asiri dikk song mboolem dëkki Yuda ya tata wër, daldi
leen nangu. 14 Esekiya buurub Yuda yónnee ca buurub Asiri ca Lakis ne ko: «Tooñ naa de, waaye ngalla baal ma, te dem. Loo ma sas dinaa ko fey.» Buurub Asiri sas Esekiya buurub Yuda juróom ñeent fukki barigoy xaalis

ak juróom ñeenti barigoy wurus. 15 Esekiya joxe
mboolem xaalis ba nekkoon ca kër Aji Sax ji ak ca
dencukaayi kër Buur. 16 Booba la Esekiya xobbi
wurus wa ñu xoobe woon bunti kër Aji Sax ji ak
kenu ya, yónnee ko buurub Asiri.

17 Buurub Asiri nag tollu ca Lakis, yebal
bummeem ak kilifay jawriñam ak bëkk-néegam,
ñu ànd ak mbooloom xare mu takku, dem
Yerusalem. Ba ñu agsee Yerusalem ba tollook
solomu mbàndum kaw ma, fa feggook yoon
wa jëm ca toolub fóotukaay ba, fa lañu taxaw.
18 Ci kaw loolu ñu woolu Buur. Gannaaw loolu
bootalub buur Elyakim doomu Ilkiya moo ànd
ak Sebna bindkat ba, ak ka yor téere ya, Yowa
doomu Asaf, ñu dikk dajeek ñoom.

19 Ba mu ko defee Rabsake bëkk-néegu buurub
Asiri ne leen: «Waxleen nag Esekiya ne ko:
Buur bu mag ba, buurub Asiri dafa wax ne: “Sa
yaakaar jii nga yaakaar, ana foo ko teg? 20 Defe
nga ne làmmiñ kese doy na pexeek njàmbaar
cib xare? Ma ne: Ana kan nga yaakaar bay
fippu ci sama kaw? 21 Misra daal, nga def sa
yaakaar, bantu barax bu tas boobu di sokk képp
ku ko wéeroo! Firawna buuru Misra de, mooy
boobu bant ci képp ku ko yaakaar. 22 Xanaa
doo ma ne seen Yàlla Aji Sax ji ngeen yaakaar?
Xanaa du moom nga toxal bérabi jaamookaayam
yeek sarxalukaayam, ba noppi ne waa Yerusalem
ak Yuda sarxalukaay boobu ci Yerusalem lañuy
sujjóotal?” 23 Léegi daal, déggool rekk ak sama
sang buurub Asiri, ma jox la ñaari junniy fas.
Ndegam am ngay gawaram! 24 Ana noo mana
tëwe ki gëna tuut ci sama jawriñi sang? May

wax ngay yaakaare Misra ay watiir aki fas! 25 Te
sax, xanaa du Aji Sax ji laa àndal ba dalsi fi kaw
bérab bii, ngir tas ko? Aji Sax ji ci boppam moo
ma ne: “Songal réew mii, tas ko!”»
26 Ci kaw loolu Elyakim doomu Ilkiya ak Sebna
ak Yowa ñaan Rabsake, ne ko: «Ngalla, làkk
nu arameen, dégg nanu ko. Bu nu wax ebrë,
mbooloo mi ci kaw tata ji di ci dégg.» 27 Bëkk-
néeg ba ne leen: «Ndax yeen ak seen sang doŋŋ
la ma sama sang yóbbante kàddu yii? Ñi toog
ci kaw tata ji dañu cee bokkul? Te ñu nara ànd
ak yeen lekk seen jonkani bopp, naan seenum
saw!» 28 Ba loolu amee bëkk-néeg ba taxaw,
xaacu ca kaw ci ebrë ne: «Dégluleen kàddug
buur bu mag bi, buurub Asiri. 29 Buur dafa
wax ne bu leen Esekiya nax, ndax manu leena
xettli ci loxoom. 30 Bu leen Esekiya yaakaarloo
Aji Sax ji it, naan leen: “Aji Sax ji moo nuy
xettli moos, te deesul teg dëkk bii ci loxol buurub
Asiri!” 31 Buleen déglu Esekiya. Buurub Asiri
kat dafa wax ne: Jàmmooleen ak man te ngeen
génn dëkk bi, dikk nangul ma. Su ngeen ko
defee, ku nekk ci yeen mana lekk ak jàmm ci
garabu reseñam, lekk ak jàmm ci figgam, di naan
ndoxum teenam, 32 ba keroog may dikk, yóbbu
leen réew mu mel ni seen reew mi, réewum
pepp ak ndoxum reseñ, réewum mburu ak tooli
reseñ, réewum garabi oliw, diw ak lem tuuru,
ndax ngeen dund te baña dee. Bu leen Esekiya
sànk, naan leen: “Aji Sax ji moo nuy xettli.”
Buleen ko déglu! 33 Ndax tuuri xeet yi mas
nañoo xettli réewu wenn xeet ci buurub Asiri?
34 Ana tuuri réew yii di Amat ak Arpàdd? Ana

tuuri Sefarwayim ak Ena ak Iwa? Ndax dañoo
xettli Samari ci man? 35 Tuuri réew yépp, ana
mu ci xettli menn réew ak man, ba Aji Sax ji wara
mana xettli, Yerusalem ak man?»
36 Mbooloo ma nag ne cell, tontuwuñu ko baat,
ndax Buur moo leen santoon ne leen buñu ko
tontu. 37 Ba loolu amee bootalub Buur, Elyakim
doomu Ilkiya ak Sebna, bindkat ba, ak doomu
Asaf, Yowa ma denc téere ya, ñoo dem ak seen
yérey ñaawlu yu xottiku, ba ca Esekiya. Ñu daldi
koy àgge kàddug bëkk-néeg ba.

19

1 Naka la ko Buur Esekiya dégg, daldi xotti
ay yéreem, sol saaku yu muy ñaawloo. Mu
dem nag ca kër Aji Sax ji 2 Ba loolu amee mu
yebal Elyakim bootalub Buur ak Sebna bindkat
ba, ak ñay mag ca sarxalkat ya. Ñu sol saaku yu
ñuy ñaawloo, daldi dem ca Yonent Yàlla Esayi
doomu Amocc. 3 Ñu ne ko: «Esekiya dafa wax
ne: “Bésub tey bésub njàqare la ak mbugal ak
gàcce. Mooy li ñuy wax naa: Doom a ngi ci
buntub juddu, te dooley wasin réer! 4 Jombul
nag sa Yàlla Aji Sax ji dégg mboolem kàdduy
bëkk-néeg bi sangam buurub Asiri yebal, ngir
mu kókkali Yàlla jiy dund. Te kon sa Yàlla Aji
Sax ji mooy dogal mbugal mi war ci kàddu yooyu
mu dégg. Yékkatil kàddug ñaan rekk, ngir ñi fi
desagum.”»
5 Ba surgay Buur Esekiya àggee Esayi wax
jooju leen seen sang wax, 6 Esayi da ne leen:
«Waxleen seen sang ne ko: Aji Sax ji dafa wax
ne: “Bul ragal kàddu yi nga dégg surgay buurub

Asiri ñàkke ma ko kersa. 7 Maa ngii di ko
sol xel mu ko gëmloo xibaar bu muy dégg, ba
dellu réewam, ma fàdde ko ab saamar ca am
réewam.”»

Asiri tooñati na Yuda

8 Gannaaw loolu Rabsake dégg ne buurub
Asiri bàyyikoo na Lakis, bay xareek dëkk ba ñuy
wax Libna. Mu walbatiku fekki ko foofa. 9 Booba
buurub Asiri daa dégg ne Tiraka buurub Kuus
moo leen di songsi. Mu dellu yebal ay ndaw ca
Esekiya, ne leen:: 10 «Waxleen Esekiya buurub
Yuda, ne ko: “Seen Yàlla ji ngeen yaakaar, bumu
leen nax, naa leen deesul teg Yerusalem ci loxol
buurub Asiri. 11 Xanaa yaw ci sa bopp dégg nga
li buuri Asiri def mboolem réew yi, faagaagal
leen? Yaw nag, yaa ciy mucc? 12 Xeet yi samay
maam sànk, seeni tuur dañu leena musal, muy
Gosan, di Karan, di Resef, di askanu Eden wa
woon ca Telasar? 13 Ana buuri Amat ak Arpàdd
ak Layir ak Sefarwayim ak Ena ak Iwa?”»

14 Ba Esekiya jëlee bataaxal ba ca loxol ndaw
ya, jàng ko ba noppi, dafa dem ba ca kër Aji Sax
ji. Mu daldi tàllal bataaxal ba fa kanam Aji Sax
ji. 15 Esekiya ñaan fi kanam Aji Sax ji, ne ko:
«Éy Aji Sax ji Boroom gàngoori xare yi, Yàllay
Israyil mi toog fi tiim malaakay serub yi. Yaw
doŋŋ yaa di Yàllay mboolem nguuri àddina. Yaw
déy, yaa sàkk asamaan ak suuf. 16 Ngalla Aji
Sax ji, dékkal sa nopp ba dégg; Aji Sax ji, xippil
say gët ba gis, te dégg kàdduy Senakerib yi mu
yóbbante, ngir ñàkke la ko kersa, yaw, Yàlla jiy
dund! 17 Aylayéwén Aji Sax ji, buuri Asiree tas

xeet yeek seeni réew, 18 te ñoo sànni seeni yàlla
ci sawara it, ndax yooyoo dul Yàlla, xanaa lu nit
sàkke loxoom, bant ak doj, ba tax ñu sànk leen.
19 Kon nag Aji Sax ji sunu Yàlla, ngalla wallu
nook moom, ba mboolem nguuri àddina xam ne
yaw Aji Sax ji doŋŋ yaa di Yàlla.»

Yonent Yàlla Esayi yégle na jéllub Asiri

20 Ba mu ko defee Esayi doomu Amocc yónnee
ca Esekiya ne ko: «Aji Sax ji Yàllay Israyil dafa
wax ne li nga ko ñaan ci Senakerib buurub Asiri,
dégg na ko. 21 Lii moo di kàddu gi Aji Sax ji wax
ci moom:

Yaw, janq Siyoŋ mu taaru da laa xeeb,
di la ñaawal.
Yerusalem, dëkk bu taaru booboo
lay wëcc bopp,
di la kekku sa gannaaw.
22 Ana kooy kókkaleek a ñàkke kersa?
Moo kooy yékkatil kàddu?
Kooy xool gëti xeebeel?
Xanaa du Aji Sell ju Israyil ji?
23 Yaa yebal say ndaw, di kókkali Boroom bi,
te naa: “Sama watiir yi ne xas
laa ware kawtey tund yi, jàll ba ca xolu Libaŋ.
Maa gor seedaram ya fa sut,
ak tànnéefi garabi sipparam,
maay àkki ba ca collub dalub tundu Libaŋ,
ak gottam bu naat ba nib tóokër.
24 Maa gas ay teen, naan ndoxum réewum
jaambur,
maa joggatee sama téstën, wali Misra yépp,
ŋiisal ko.”

25 «Waaye xanaa déggoo ne bu yàgg laa dogal
loolu?
Ca jant ya woon laa ko nasoon,
tey ma sottal ko,
ba nga mana def genti jali tojit, dëkk yu tata wër.
26 Waa dëkk ya ne yàcc, jàq, torox,
mel ni gàncaxu àll mbaa ñax mu yees,
mbete caxum xadd,
balaa màgg lax.

27 «Waaye boo toogee, boo génnee, boo duggee,
xam naa,
boo xadaroo sama kaw it, xam naa.
28 Yaa xadaru sama kaw,
ba sag reewande tàbbi sama nopp!
Maa lay takkal ag nos akug laab,
waññi la, nga dellu yoon wa nga dikke woon.

29 «Lii, def ko ci, mu dib takk.
Dees na lekk ren peppum saxayaay,
déwén it dees na lekk lu saxal boppam.
Waaye déwén-jéeg,
ngeen ji, góob,
jëmbat tóokëri reseñ, lekk ca meññeef ma.
30 Ndes wa des ca askanu Yuda
ñooy saxaat ay reen,
ba meññaat ay doom.
31 Yerusalem kay law ndes di génne,
aw ndes ay rëcce tundu Siyoŋ,
te Aji Sax ji Boroom gàngoor yi
mooy sottal loolu ci xéraangeem.
32 «Moo tax Aji Sax ji wax ci buurub Asiri ne:
“Du dugg ci dëkk bii,

du fi soqig fitt,
du fi taxawe ab pakk,
du fi jal jal bu muy gawe.
33 Yoon wa mu dikke lay delloo,
biib dëkk du fi dugg.
Kàddug Aji Sax jee.
34 Maay aar dëkk bii, musal ko
ngir man ci sama bopp,
ak Daawuda sama jaam bi.”»
35 Guddig keroog malaakam Aji Sax ji moo
dikk, fàdd ca dalub Asiri téeméer ak juróom ñett
fukk ak juróomi junni (185 000). Ca ëllëg sa ña
mucc teela xëy, yemuñu ci lu moy ñooña ñépp,
diy néew.
36 Ba loolu amee Senakerib buurub Asiri daldi
fabu, ñibbi. Mu toog nag ca Niniw. 37 Gannaaw
gi, ba muy sujjóot ca kër tuuram ma ñuy wax
Nisrog, Addraameleg ak Sareser, doomam yu
góor ñoo ko fa fàdde saamar. Ñoom nag, ñu daw
làquji réew ma ñuy wax Araraat. Ci kaw loolu
doomam Asaradon falu buur, wuutu ko.

20

Esekiya wopp na, ba jóg

1 Jant yooyu Esekiya moo woppoon bay waaja
dee. Yonent Yàlla Esayi doomu Amocc dikk, ne
ko: «Aji Sax ji dafa wax ne: Dénkaaneel sa mbiri
kër, ndax dangay dee, doo jóg!» 2 Mu walbatiku
nag, jublook miir ba, ñaan ci Aji Sax ji ne ko:
3 «Éy Aji Sax ji, ngalla bàyyil xel ni ma àndeek
yaw sama léppi xol, ci kóllëre, te li nga rafetlu
laa jëfe.» Mu jooy nag, jooy yu metti.

4 Ba loolu amee Esayi génn, weeseegul digg
ëtt ba sax, kàddug Aji Sax ji dikkal ko ne ko:
5 «Dellul ba ca Esekiya, sama njiitu ñoñ, nga ne
ko: "Aji Sax ji sa Yàllay maam Daawuda dafa wax
ne: Dégg naa sag ñaan, gis naa say rongooñ.
Maa ngii di la wéral, te bu gannaaw ëllëgee
dinga dem kër Aji Sax ji. 6 Dinaa yokk ci saw fan,
fukki at ak juróom. Buurub Asiri ak dooleem,
maa la ciy xettli, yaw ak dëkk bii, te maay aar
dëkk bii ndax man ci sama bopp ak Daawuda
sama jaam bi."» 7 Esayi teg ca ne: «Indileen
danku figg.» Ñu indi, teg ko ca taab ba, Esekiya
wér.
8 Fekk na Esekiya ne Esayi: «Ana lu di takk biy
firndeel ne Aji Sax ji dina ma wéral, ba ma mana
dem gannaaw ëllëg ca kër Aji Sax ji?» 9 Esayi ne
ko: «Takk biy bàyyikoo ci Aji Sax ji, di firndeel
ne dina def li mu wax, yaar yii loo ci bëgg:
ker gi màgg lu tollook fukki dëggastal, mbaa
mu dellu gannaaw fukki dëggastal?» 10 Esekiya
ne ko: «Ker gi màgg lu tollook fukki dëggastal
moom, yomb na. Kon na dellu gannaaw fukki
dëggastal.» 11 Ci kaw loolu Yonent Yàlla Esayi
ñaan ci Aji Sax ji, Aji Sax ji delloo ker ga gannaaw
lu tollook fukki dëggastal ya mu wàccoon ca
kaw iskaleb Axas ba.

Buuru Babilon yónnee na ca Esekiya

12 Jant yooyu doomu Baladan Berodag Baladan* buuru Babilon moo yónnee Esekiya bataaxal ak yóbbal. Booba dafa dégg ne

* **20:12** 20.12 Berodag Baladan mooy Merodag Baladan ba tey.

Esekiya daa woppoon. 13 Esekiya nag déglu
ndaw ya, ba noppi won leen mboolem kërug
dencukaayam: xaalis baak wurus waak ndàbb
jaak diwu tànnéef gaak néegub gànnaayam ak
mboolem lu nekkoon cay dencam. Amul lenn lu
leen Esekiya wonul ci biir këram ak mboolem fu
bokk ci kilifteefam.
14 Gannaaw loolu Yonent Yàlla Esayi dikk ne
Buur Esekiya: «Lu la nit ñii wax ak fu ñu jóge
sax ba fi yaw?» Esekiya ne: «Réew mu sore
lañu bàyyikoo, dikk, réewum Babilon.» 15 Mu
ne ko: «Ana lu ñu gis sa biir kër?» Esekiya ne
ko: «Mboolem lu nekk sama biir kër, gis nañu
ko. Amul lenn lu ma leen wonul ci samay denc.»
16 Esayi ne Esekiya: «Déglul kàddug Aji Sax ji:
17 “Ay jant a ngii di ñëw, dees na yóbbu Babilon
lépp lu nekk sa biir kër, te say maam dencoon ko,
ba tey jii. Du lenn luy des. Kàddug Aji Sax jee.
18 Te it ñenn ci sag njaboot, ñu soqikoo ci yaw, di
ñoo meññ ci sa geño, dinañu leen jàpp, ñu doon
jaam yu ñu tàpp ca biir kër buuru Babilon.”»
19 Esekiya ne Esayi: «Kàddug Aji Sax ji nga jottli
jàmm la.» Booba ma nga naan: «Xanaa du jàmm
ju ne ñoyy ay am sama giiru dund?»

Buur Esekiya saay na

20 Li des ci mbiri Esekiya ak mboolemi
njàmbaaram ak mbànd mi mu defar ak solo-
mam, muy indi ndox ca biir dëkk ba, bindees na
lépp moos ci téere bi ñu dippee Jaloorey buuri
Yuda ca seeni jant. 21 Esekiya nag saay, fekki ay
maamam. Doomam Manase falu buur, wuutu
ko.

21

Manase falu na buur ca Yuda

1 Fukki at ak ñaar la Manase amoon ba muy
falu buur. Nguuru na juróom fukki at ak juróom
fa Yerusalem. Yaayam mooy Efsiba. 2 Manase
nag di def li Aji Sax ji ñaawlu, topp ñaawtéefi
xeet ya Aji Sax ji dàqoon ngir bànni Israyil.
3 Moo tabaxaat bérabi jaamookaay ya Esekiya
baayam tasoon, yékkatil tuur mi ñu naan Baal
ay sarxalukaay, samp xer wu ñuy jaamoo Asera,
noonee ko Axab buurub Israyil defe woon, boole
ca di sujjóotal mboolem biddiiwi asamaan, di
leen jaamu. 4 Moo yékkati yeneen sarxalukaayi
tuur ca biir kër Aji Sax ji, fa Aji Sax ji waxoon
ne: «Fii ci Yerusalem laay dëj sama tur.» 5 Ay
sarxalukaay it la tabaxal biddiiwi asamaan yépp
ca biir ñaari ëtti kër Aji Sax ji. 6 Te itam sarxal na
doomam, lakk ko ngir ay tuur. Ci biir loolu jabar
na, ñeengo na, jëflante naak boroom rawaan
aki gisaanekat. Bare na lu mu def lu Aji Sax ji
ñaawlu, ba merloo ko.

7 Moo dugal ba tey jëmm ja mu sàkkoon ngir
tuur ma ñuy wax Asera, ca biir kër ga Aji
Sax ji waxoon Daawudaak doomam Suleymaan
ne leen: «Ci biir kër gii ci Yerusalem, gi ma
tànne ci mboolem giiri Israyil, laay dëj sama
tur ba fàww. 8 Ndegam bànni Israyil saxoo
nañoo sàmm mboolem lu ma leen santoon, te
mu dëppook mboolem yoon wi leen Musaa sama
jaam ba sant ñu topp ko, dootuma leen wërloo,
ñu wacc réew mi ma joxoon seeni maam.»
9 Waaye bànni Israyil ñoo dégluwul, ba Manase

waññi leen, ñuy def ay ñaawtéef, ba raw xeet ya
Aji Sax ji sànkoon fi kanam bànni Israyil.
10 Ba loolu amee Aji Sax ji wax, yonent yay
jaamam jottli. Mu ne: 11 «Manase buurub
Yuda moo def yii ñaawtéef, ba jëfam ju bon
raw mboolem lu Amoreen ña ko jiitu defoon,
ba yóbbe waa Yuda ñuy moye ay kasaray tuur.
12 Moo tax man Aji Sax ji Yàllay Israyil damaa
wax ne: "Maa ngii di wàcce ci Yerusalem ak
Yuda musiba muy buur noppi képp ku ci dégg.
13 Dinaa nattoo Yerusalem buumu beteex ba ma
nattoo Samari ak nattukaay ba ma nattoo waa
kër Axab. Dinaa ñédd Yerusalem, ba mu mel ni
ndab lu ñu ñiit ba mu set, dëpp ko. 14 Dinaa
suur sama ndesu ñoñ te dinaa leen teg ci seen
loxol noon yi, seen bañ yépp di leen futteek a
sëxëtoo, 15 ndegam li ma ñaawlu lañu masa def,
di ma merloo, ba seeni maam génnee Misra ba
tey jii."»
16 Te it deretu nit ñu deful dara la Manase tuur,
ba mu fees Yerusalem dell, cat ba cat, te bokkul
ak bàkkaar bi mu bàkkaarloo waa Yuda, ba ñuy
def li Aji Sax ji ñaawlu.
17 Li des ci mbiri Manase ak mboolem lu mu
def ak bàkkaaram ba mu def, bindees na lépp
moos ci téere bi ñu dippee Jaloorey buuri Yuda
ca seeni jant. 18 Gannaaw gi Manase saay, fekki
ay maamam, ñu denc ko ci toolub këram, di
toolub Usa. Doomam Amon falu buur, wuutu ko.

Amon falu na buur ca Yuda

19 Ñaar fukki at ak ñaar la Amon amoon ba
muy falu buur. Ñaari at la nguuru fa Yerusalem.
Yaayam moo doon Mesulemet doomu Arus ma

cosaanoo Yotba. 20 Amon di def nag li Aji Sax
ji ñaawlu, la baayam Manase daan def. 21 Topp
na baayam ci mboolem tànk ya mu jaaroon, di
jaamu kasaray tuur yi baayam daan jaamu, di
leen sujjóotal. 22 Daa dëddu Aji Sax ji, Yàllay
maamam, baña jaar ci yoonu Aji Sax ji.

23 Ci kaw loolu surgay Amoon lalal Amon pexe,
bóom ko ca biir këram. 24 Waa réew ma nag
rey mboolem ña fexeeloon Buur Amon. Ba loolu
amee waa réew ma fal buur doomam Yosya, mu
wuutu ko. 25 Li des ci mbiri Amon ak li mu
def, bindees na ko moos ci téere bi ñu dippee
Jaloorey buuri Yuda ca seeni jant. 26 Ba loolu
amee ñu denc ko ca bàmmeelam ca toolub Usa,
Yosya doomam falu buur, wuutu ko.

22

Yosya falu na buur ca Yuda

1 Juróom yetti at la Yosya amoon ba muy
falu buur, te fanweeri at ak benn la nguuru fa
Yerusalem. Yaayam mooy Yedida doomu Adaya
ma cosaanoo Boskat. 2 Yosya di def li Aji Sax
ji rafetlu, topp ci mboolem tànk yi maamam
Daawuda jaaroon, jàddul fenn, du ndijoor, du
càmmoñ.

3 Buur Yosya nag, ca fukk ak juróom ñetteelu
atu nguuram, dafa yebal bindkat ba, Safan
doomu Asalyaa doomu Mesulam, ca kër Aji Sax
ji. Mu ne ko: 4 «Demal ca Ilkiya sarxalkat bu mag
ba, ne ko mu yembal saraxi xaalis, yi wattukati
bunti kër Aji Sax ji nangoo ci nit ñi. 5 Nañu ko
teg ci loxoy liggéeykat yiy saytu liggéeyu kër Aji

Sax ji. Ñooñu jox ko liggéeykat ya ca kër Aji Sax
ji, di defaraat kër ga, 6 muy liggéeykati bant yi ak
tabaxkat yi ak yeneen liggéeykat. Nañu ci jënd
bant ak doji yett, defare ko kër gi. 7 Waaye buñu
leen laaj nu ñu def xaalis bi ñu leen jox, ndax ñu
maandu lañu ci seen liggéey.»

Téereb yoon wi feeñ na

8 Ilkiya sarxalkat bu mag ba nag ne Safan
bindkat ba: «Téereb yoon wi de laa gis ci kër
Aji Sax ji!» Ci kaw loolu Ilkiya jox Safan téere
ba, mu jàng ko. 9 Ba loolu amee Safan bindkat
ba dellu ca Buur, àgge ko gii kàddu: «Sa surga
ya sotti nañu xaalis ba nekkoon ca kër Aji Sax ji,
ba teg ko ca loxol ñi yor liggéey bi te di saytukati
kër Aji Sax ji.» 10 Safan bindkat ba teg ca xamal
Buur ne ko: «Ab téere nag la ma Ilkiya sarxalkat
bi jox.» Safan jàngal ko Buur.
11 Ba Buur déggee kàdduy téereb yoon wa,
daa xotti ay yéreem ndax tiitaange. 12 Mu wax
Ilkiya sarxalkat ba, mook Ayikam doomu Safan,
ak Agbor doomu Mikaya, ak Safan bindkat ba, ak
Asaya bëkk-néegu buur, ne leen: 13 «Demleen
seetal ma ci Aji Sax ji, seetaaleel mbooloo meek
Yuda gépp ci mbirum kàdduy téere bii feeñ.
Sànjum Aji Sax ji tàkk ci sunu kaw kat réy na,
ndax sunuy maam a déggul kàdduy téere bii,
ngir jëfe mboolem li ñu nu ci bindal.» 14 Ilkiya
sarxalkat ba daldi dem ànd ak Ayikam ak Agbor
ak Safan ak Asaya, ba ca Ulda yonent bu jigéen
bay soxnas wattukatub yére ya, Salum doomu
Tigwa doomu Aras. Ulda ma nga dëkkoon
Yerusalem ca sanc ba. Ñu wax ak moom.

15 Jigéen ja ne leen: «Aji Sax ji Yàllay Israyil
nee: Xamal-leen ki leen yebal ci man ne ko:
16 “Aji Sax ji nee: Maa ngii di wàcce musiba ci
bérabi bii ak ñi ko dëkke, muy mboolem kàdduy
téere bi buurub Yuda jàng. 17 Gannaaw ñoo
ma dëddu, di taalal yeneen yàlla cuuraay, ngir
merloo ma ci mboolem liggéey bu ñu defe seeni
loxo, samam sànj mooy tàkk fi bérab bii te du
fey.” 18 Buuru Yuda mi leen yónni, ngir ngeen
seetlusi ci Aji Sax ji nag, waxleen ko ne ko: “Li
Aji Sax ji Yàllay Israyil wax ci kàddu yi ngeen
dégg moo di: 19 Gannaaw yaa réccu ci sa xol,
ba toroxlu ci kanam Aji Sax ji, ba nga déggee ni
ma rëbbe bérab bii mook ñi ko dëkke, muy seen
toroxteek seen alkànde, te yaa xotti say yére,
jooy fi sama kanam, man it dégg naa la. Kàddug
Aji Sax jee. 20 Moo tax maa ngii di la yóbbu nga
fekki say maam, dees na la yóbbu ak jàmm ca sa
bàmmeel, te say bët du tegu ci mboolem musiba
mi may wàcce ci bii bérab.”» Ba loolu amee ñu
dellu, yegge Buur kàddu ga.

23

Yosya sellal na réew mi

1 Ci kaw loolu Buur yónnee, ñu woo mboolem
magi Yuda ak Yerusalem, ñu dikk. 2 Buur dem ca
kër Aji Sax ji, ànd ak waa Yuda gépp, Yerusalem
gépp; sarxalkat yaak yonent yaak askan wépp,
ka gën a tuut ba ca gën a mag. Mu jàngal leen,
ñuy dégg, mboolem kàdduy téereb kóllëre* ba

* **23:2** 23.2 téereb kóllëre gi mooy Tawreetu Yonent Yàlla Musaa.

feeñ ca kër Aji Sax ji. 3 Buur nag taxaw fa
kenu ga, feddli kóllëre ga fa kanam Aji Sax ji,
ngir topp Aji Sax ji, di sàmme léppi xol ak léppi
bakkan, ay santaaneem ak seedey yoonam, ak
dogali yoonam, ngir saxal kàdduy kóllëre googu
ñu bind ci téere boobu. Askan wépp yebu ca
kóllëre ga.
4 Ba loolu amee Buur sant Ilkiya sarxalkat bu
mag ba, mook sarxalkat ya ca topp, ak wattukati
buntu kër Aji Sax ji, ne leen ñu génnee kër Aji
Sax ji mboolem ndab ya ñu defaraloon Baal ak
Aseraak biddiiwi asamaan yépp. Mu génne lépp
Yerusalem, lakk ko ca tooli Sedoron, ba noppi
yóbbu dóom ba Betel. 5 Gannaaw loolu mu dàq
sarxalkati tuur ya buuri Yuda faloon ñuy taal
cuuraay ca bérabi jaamookaay ya ca dëkki Yuda
ak la wër Yerusalem, dàqaale ñay taalal cuuraay
Baal, ak jant beek weer week xeeti dëllooñ yeek
mboolem biddiiwi asamaan yépp. 6 Bu loolu
weesee jële na kër Aji Sax ji tuur ma tudd Asera,
génne ko Yerusalem ba ca xuru Sedoron, lakk ko
foofa ca xuru Sedoron, wol ko ba muy sunguf,
mu xëpp ko ca sëgi baadoola ya. 7 Màbb na it
këri nit ña doon jaay seen bopp fa ñuy màggale
tuur ya ca biir kër Aji Sax ji, te jigéen ña daan fa
ràbbal tuur ma ñuy wax Asera ay xayma.
8 Ba loolu wéyee Yosya indi Yerusalem
mboolem sarxalkat ya doon sarxal ca dëkki
Yuda, diggante Geba ba Beerseba, daldi sobeel
bérabi jaamookaay ya ñu daan taal cuuraay,
daaneel bérabi jaamookaay ya ca bunt ya, boole
ca ba nekkoon ca buntu Yosuwe, boroom dëkk
ba, te féete càmmoñ booy jaare ci buntu dëkk ba

di duggsi. 9 Mayuñu woon nag sarxalkati bérabi
jaamookaay ya ñuy dikk ba ca sarxalukaayu Aji
Sax ji ci Yerusalem. Sañuñu woon lu moy bokk
lekk mburu mu amul lawiir ñook sarxalkat yi
ci des. 10 Ci kaw loolu Yosya sobeel na fa ñuy
wax Tofet ca xuru Ben Inom, ba kenn dootu fa
lakk sa doom ju góor mbaa ju jigéen ngir tuur
wi ñuy wax Moleg. 11 Jële na ca bunti kër Aji
Sax ji fas ya ay buuri Yuda jagleeloon jant bi.
Ña nga woon ca ëtt ba, ca wetu néegu jawriñ
bu ñuy wax Netan Meleg. La ca tegu Yosya lakk
watiir ya ñu jagleel jant bi. 12 Ci biir loolu Buur
daane sarxalukaay ya ay buuri Yuda yékkati
woon ca kaw xaddub néegub kaw bu Axas, ak
sarxalukaay ya Manase tabaxoon ca ñaari ëtti
kër Aji Sax ji. Mu jële fa lépp, def ko pënd,
sànni ca xuru Sedoron. 13 Bérabi jaamookaay
ya féete woon Yerusalem penku ca bëj-saalumu
tundu Alkànde, Buur Suleymaan tabaxaloon ko
tuur ma ñuy wax Astàrt, kasaray waa Sidon ya,
ak tuur ma ñuy wax Kemos, kasaray Mowabeen
ña, ak tuuru Amoneen mu siblu ma ñuy wax
Milkom, Buur Yosya daa boole lépp sobeel ko.
14 Rajaxe na tuuri doj ya, daane xer ya ñuy
jaamoo Asera, wuutal fa ay jali yaxi nit, ba mu
daj.

15 Naka noona mu boole ca sarxalukaay ba
ca Betel ak bérabu jaamookaay ba fa doomu
Nebat Yerbowam ma bàkkaarloo woon Israyil,
yékkati woon. Sarxalukaay boobaak bérabu
jaamookaay booba sax yàq na ko. Dafa lakk
bérabu jaamookaay ba, wol ko ba mu mokk, lakk

xer wa ñuy jaamoo Asera. 16 Ba mu ko defee
Yosya ne gees, gis bàmmeel ya nekk foofa ca
tund wa. Mu yeble, ñu sullil ko yax ya, mu
lakk ko ca kaw sarxalukaay ba, sobeel ko noonu,
muy kàddug Aji Sax ji góoru Yàlla ga waxoon†,
keroog ba Yerbowam taxawee ca sarxalukaay ba,
bésub màggal. Buur Yosya neeti gees, yem ci
bàmmeelu góoru Yàlla ga biraloon waxyu ba.
17 Mu ne: «Doj wee may séen bàmmeelu kan a?»
Waa dëkk ba ne ko: «Xanaa bàmmeelu góoru
Yàlla ga bàyyikoo woon Yuda. Moo waxoon bu
yàgg jëf jii nga def sarxalukaayu Betel bii tey.»
18 Mu ne: «Bàyyileen ko noonu! Bu kenn laal ay
yaxam!» Ñu wacc fa ay yaxam ak yaxi yonent ba
jóge woon Samari.
19 Mboolem bérabi jaamookaay ya nekkoon ca
dëkki Samari yu mag ya te buuri Israyil tabaxoon
ko, ba merloo Aji Sax ji, Yosya jële na ko fa, def
ko na mu defoon ca Betel rekk. 20 Gannaaw loolu
mu rendi ca sarxalukaay ya mboolem ña fa doon
sarxalkati bérabi jaamookaay ya, ba noppi lakk
yaxi nit ca kaw, ngir sobeel lépp, doora dellu
Yerusalem.

Màggalu bésub Mucc délsi na

21 Buur Yosya nag jox mbooloo mépp ndigal ne
leen: «Màggal-leen bésub Mucc ga, ñeel seen
Yàlla Aji Sax ji, ni ñu ko binde ci téereb kóllëre
gii.» 22 Bésub Mucc booba, na ñu ko màggale
atam, maseesu ko nee màggale ca jamonoy njiit
ya yilifoon Israyil, ba ci jamonoy buuri Israyil ak
Yuda. 23 Ca fukk ak juróom ñetteelu atu Yosya

† **23:16** 23.16 Seetal ci *1.Buur ya* 13.2.

doŋŋ lañu dellu màggal bésu Mucc boobu ca
Yerusalem, ñeel Aji Sax ji. 24 Rax ci dolli boroom
rawaan yeek gisaanekat yeek gàllaaji kër yeek
kasaray tuur yeek mboolem kasara yu ni mel
te ñu daan ko gis ca réewum Yudak Yerusalem,
Yosya jële na ko fa ngir mana saxal kàdduy yoon
wa ñu bind ca téere ba Ilkiya sarxalkat ba gisoon
ca biir kër Aji Sax ji. 25 Mboolem buur yi jiitu
Yosya, kenn jubloowu ci Aji Sax ji léppi xolam
ak léppi jëmmam ak kem kàttanam, bay sàmm
yoonu Musaa wépp. Mboolem ñi ko wuutu it,
kenn dabu ko ci.

26 Teewul Aji Sax ji dëppul ci meram mu réy mi
mu dale ci kaw Yuda ndax mboolem li Manase
def, ba merloo ko. 27 Aji Sax ji nag ne: «Yuda itam
dinaa ko jële fi sama kanam, ni ma fi jëlee Israyil.
Dinaa xalab dëkk bii ma tànn, di Yerusalem ak
kër gii ma wax ne sama tur dina fi nekk.»

Buur Yosya saay na

28 Li des ci mbiri Yosya ak mboolem lu mu
def, bindees na ko moos ci téere bi ñu dippee
Jaloorey buuri Yuda ca seeni jant. 29 Ca ay
jantam la Firawna Neko buuru Misra jóg jàppleji
buurub Asiri ca wetu dexu Efraat, Buur Yosya
dogaleji ko. Teewul ba ko Neko gisee la ko rey ca
Megido. 30 Ba loolu amee surgay Yosya yeb néew
ba ci watiir, jële ko Megido, indi ko Yerusalem,
denc ko ci bàmmeelu boppam. Askanu réew ma
nag jël Yowakas doomu Yosya, diw ko diwug pal,
fal ko buur, mu wuutu baayam.

Yowakas falu na buur ca Yuda

31 Ñaar fukki at ak ñett la Yowakas amoon
ba muy falu buur. Ñetti weer la nguuru fa
Yerusalem. Yaayam mooy Amutal doomu Yeremi
ma cosaanoo Libna. 32 Muy def li Aji Sax ji
ñaawlu, na ko ay maamam daan defe rekk.
33 Firawna Neko moo làqoon jant bi Yowakas
ca dëkk ba ñuy wax Ribla ca réewum Amat,
ba nguurootul ca Yerusalem. Mu teg réew
ma galagu fanweeri barigoy xaalis, ak fanweeri
kiloy wurus. 34 Ci kaw loolu Firawna Neko fal
Elyakim doomu Yosya buur, mu wuutu baayam
Yosya, soppi turam, tudde ko Yowakim‡; Yowakas
moom mu jàpp ko, yóbbaale Misra. Foofa la
deeye.

Buur Yowakim fey na Misra galag

35 Yowakim jox na Firawna Neko xaalis baak
wurus wa mu laaj. Waaye waa réew ma la ko
sas, ba jële ca ñoom xaalis baak wurus wa, ku
nekk ak sab sas, daldi koy dajale, jox ko Firawna
Neko.
36 Ñaar fukki at ak juróom la Yowakim amoon
ba muy falu buur, te fukki at ak benn la nguuru
fa Yerusalem. Yaayam mooy Sebuda doomu
Pedaya ma cosaanoo Ruma. 37 Muy def li Aji Sax
ji ñaawlu, mboolem noonee ko ay maamam defe
woon.

24

1 Ca ay jantam la Nabukodonosor buuru Ba-
bilon song réew ma. Yowakim nangul ko diiru
ñetti at, doora walbatiku fippu. 2 Ci kaw loolu

‡ **23:34** 23.34 Ci seen aada, ku jox nit aw tur, fekk na nga am kilifteef ci kawam.

Aji Sax ji yebal ci kawam ay yàqkati waa Babilon
ak yàqkati Siri ak yàqkati Mowab ak yàqkati
Amoneen ña. Aji Sax ji yebal leen Yuda ngir
ñu yàqte ko, mu dëppook kàddu ga mu waxoon,
yonent yiy surgaam jottli ko. 3 Ci ndigalal Aji Sax
ji moos la loolu xew ca Yuda, ba mu mujj leen
xarab ndax bàkkaari Manaseek li mu def lépp,
4 ak deretu nit ñi mu tuur te defuñu dara; ndax
Manase daa feesal Yerusalem ak deretu jaamburi
Yàlla, ba Aji Sax ji nanguwu koo baal.

5 Li des ci mbiri Yowakim ak mboolem lu mu
def, bindees na ko moos ci téere bi ñu dippee
Jaloorey buuri Yuda ca seeni jant. 6 Gannaaw
gi Buur Yowakim tëdd, fekki ay maamam.
Doomam Yowakin nag falu buur, wuutu ko.
7 Jamono yooyu buuru Misra génnatul réewam
di xareji, ndax fekk na buuru Babilon nangu
suufam sépp la ko dale ca xuru Misra ba ca dexu
Efraat.

Yowakin falu na buur ca Yuda

8 Fukki at ak juróom ñett la Yowakin amoon
ba muy falu buur. Ñetti weer la nguuru, péeyoo
Yerusalem. Yaayam mooy Newusta doomu El-
natan ma cosaanoo Yerusalem. 9 Muy def li Aji
Sax ji ñaawlu, mboolem noonee ko baayam defe
woon.

10 Jamono jooja la jaraafi Nabukodonosor bu-
uru Babilon, song Yerusalem, gaw dëkk ba.
11 Nabukodonosor dikk ca dëkk ba, fekk ay
jaraafam gaw ko. 12 Yowakin buurub Yuda
génn fekki buuru Babilon, jébbal ko bop-
pam, mook ndeyam aki surgaam aki jaraafam
ak jawriñi këram. Buuru Babilon nag jàpp

ko. Looloo nga yemook juróom ñetteelu
atu nguurug Nabukodonosor buuru Babilon.
13 Nabukodonosor jële fa mboolem alali kër
Aji Sax ji ak alali kër Buur, daldi buub lépp
luy ndabu wurus lu Suleymaan buurub Israyil
defarlu woon ci kër Aji Sax ji, muy la Aji Sax ji
waxoon.

14 Ci biir loolu buuru Babilon yóbbu Yerusalem
gépp, muy mboolem jaraaf yeek jàmbaari góor
ñi, ñuy fukki junni, ñook mboolem liggéeykat
yaak tëgg ya. Kenn desul, lu moy baadoola ya
gëna néew doole.

15 Mu yóbbu Yowakin Babilon mook ndeyam
aki soxnaam aki jawriñam ak kilifay réew ma.
16 Buuru Babilon boole ca jàppaale juróom
ñaari junniy jàmbaari góor (7 000), ak junniy
liggéeykat aki tëgg, ñoom ñépp di boroom
kàttan te tollu ci xare; mu boole leen jàpp
jaam, yóbbu Babilon. 17 Buuru Babilon moo fal
Matañа, baayu Yowakin bu ndaw, mu wuutu
Yowakin, daldi soppi turu Matañа, tudde ko
Cedekiya.

Cedekiya falu na buur ca Yuda

18 Ñaar fukki at ak benn la Cedekiya amoon
ba muy falu buur, te fukki at ak benn la nguuru
fa Yerusalem. Yaayam mooy Amutal doomu
Yeremi ma cosaanoo Libna. 19 Muy def li Aji Sax
ji ñaawlu, mboolem noonee ko Yowakim defe
woon. 20 Merum Aji Sax ji nag dikkal Yerusalem
ak Yuda, ba mu mujj xarab leen.

Gannaaw gi Cedekiya fippu buuru Babilon.

25

Nangooti nañu Yerusalem

1 Ba Cedekiya tolloo ci juróom ñeenteelu
atu nguuram, fukki fan ca fukkeelu weeram,
ca la Nabukodonosor buuru Babilon ànd ak
mbooloom xareem mépp ci kaw Yerusalem. Ñu
dal fa janook ñoom, yékkati gawukaay, wërale
ko. 2 Dëkk ba gawe, ba keroog Cedekiya tollu ci
fukkeelu atu nguuram ak benn. 3 Keroog juróom
ñeenti fan ca weer wa, xiif ba tar lool ca biir
dëkk ba, ba waa réew ma amatuñu ab dund.
4 Xarekati Yuda ya génn guddi daw. Fekk na
waa Babilon gaw dëkk ba. Teewul ñu rëcc, jaare
ca bunt ba ca diggante ñaari tata ya, ca wetu
toolu buur. Cedekiya daldi wuti xuru Yurdan.
5 Waa Babilon nag topp Buur Cedekiya, ba dab
ko ca jooru Yeriko, fekk mbooloom xareem mépp
tasaaroo, wacc ko. 6 Ñu jàpp ko, yóbbu ko ca
buuru Babilon ca dëkk ba ñuy wax Ribla. Ñu
dogal fa àtteem. 7 Doomi Cedekiya yu góor lañu
rendi, muy gis, ba noppi ñu tuur ay bëtam, jénge
ko jéngi xànjar, yóbbu ko Babilon.

Yàq nañu kër Aji Sax ji

8 Ba Nabukodonosor buuru Babilon tolloo ci
fukkeelu atu nguuram ak juróom ñeent, ba am
juróom ñaari fan ca juróomeelu weeru at ma,
ca la bëkk-néegu buuru Babilon, Nebusaradan
njiitu dag ya, dugg Yerusalem. 9 Mu taal kër Aji
Sax ji, taal kër Buur, ak këri Yerusalem gépp,
boole ca këri boroom barke ya. 10 Gàngooru
Babilon gépp daldi ànd ak njiital dagi buur, ñu
màbb tata ya wër Yerusalem. 11 Gannaaw gi ña

nekkoon ca dëkk ba ba booba, ak ña jébbaloon
seen bopp buuru Babilon ak la desoon ca waa
réew ma, Nebusaradan njiital dagi buur, boole
leen yóbbu ngàllo. 12 Teewul ñenn ca baadooloy
réew ma, njiital dag ya bàyyi leen fa, ñuy liggéey
tóokëri reseñ yaak tool ya.
13 Ci biir loolu kenuy xànjar ya woon ca kër
Aji Sax ji ak rootukaay yaak mbalkam xànjar
ma, waa Babilon toj lépp, boole xànjar ja, yóbbu
Babilon. 14 Ñu yóbbaale mboolem ndabi xànjar
yi ñuy liggéeye ci kër Aji Sax ji; ndab yiy def
dóom, ak ñiitukaay yi, ak ñiimi feyukaayi làmp
yi, ak ndab yiy def deretu sarax yi, ak mboolem
jumtukaayi xànjar yu ñuy sarxalee. 15 Njiital dag
ya yóbbaale and yaak ndab yiy def deret. Lu ciy
wurus, mu ber, lu ciy xaalis, mu ber. 16 Ñaari
kenu yooyu ak mbalka maak rootukaay ya, lépp
di xànjar bu Suleymaan defaraloon kër Aji Sax ji,
maneesula takk diisaay ba. 17 Taxawaayu kenu
gu ci nekk fukki xasab* laak juróom ñett. Ab
ponkub xànjar a ci tege, bu taxawaay ba di ñetti
xasab. Ab caax wodd ponk bi, ànd ak doomi
gërënaati xànjar. Ñaari kenu yépp noonu, ànd
ak seeni caax.

Jàpp nañu Yudeen ñi njaam

18 Ci kaw loolu njiital dag ya jàpp Seraya
sarxalkat bu mag ba, ak Cefaña sarxalkat ba ca
topp, ak ñetti dagi bunt kër Aji Sax ja. 19 Biir
dëkk ba nag mu jële fa jenn jawriñ ju jiite ay
xarekat, ak juróomi niti dëkk ba ñu sës ci Buur,

* **25:17** 25.17 xasab mooy guddaayu loxo, diggante catu baaraamu digg ak conc.

ak bindkatub njiital xare ba sasoo bind xarekat
yi, ak juróom benn fukki Yudeen ñu mu fekk ca
biir dëkk ba. 20 Ba mu ko defee Nebusaradan,
njiital dagi buur, boole leen yóbbu ca buuru
Babilon ca Ribla. 21 Buuru Babilon nag jam leen,
ñu dee, foofa ca Ribla, ca réewum Amat. Noonu
la Yuda génne réewam, dem ngàllo.

Nabukodonosor tabb na Gedalya ca Yuda

22 Mbooloo ma des ca réewum Yuda te
Nabukodonosor buuru Babilon bàyyi leen fa nag,
Gedalya doomu Ayikam doomu Safan la tabb
mu jiite leen. 23 Ba mboolem kilifay xare ya
déggee ñook seeni nit ne buuru Babilon fal na
Gedalya, dañoo ànd dikk ca Gedalya ca Mispa.
Kilifa yooyu Ismayil doomu Netaña la woon,
ak Yowanan doomu Kareya, ak Seraya doomu
Tanumet ma dëkk Netofa, ak Yaasaña doomu
waa Maaka ba, ñook seeni nit. 24 Gedalya giñal
leen ne leen: «Buleen ragala bokk ci surgay waa
Babilon. Toogleen ci réew mi te nangul buuru
Babilon, muy seen jàmm.»

25 Gannaaw gi, ca juróom ñaareelu weeru at
ma, Ismayil doomu Netaña doomu Elisama, bokk
ci askanu buur, ànd ak fukki nit, dikk bóom
Gedalya, bóomaale waa Yudak waa Babilon ya
nekkoon ak moom ca Mispa. 26 Ci kaw loolu
mbooloo mépp fabu, baadoolook boroom barke,
ñook kilifay xarekat ya, ñu daldi daw dem Misra
ndax ragal waa Babilon.

Tijji nañu Yowakin buurub Yuda

27 Yóbbu nañu Yowakin buurub Yuda ngàllo
ba mu am fanweeri at ak juróom ñaar, Ewil

Merodag doora falu buur ca Babilon. At mooma,
fukkeelu weer waak ñaar, ñaar fukki fan ak
juróom ñaar ca weer wa, ca la Ewil Merodag
siggil Yowakin buurub Yuda, daldi koy tijji. 28 Ci
biir loolu mu rafetook moom, jox ko cér bu sut
cér ba mu jox yeneen buur ya mu bokkal curga
ca Babilon. 29 Yowakin nag teqlikook yérey kaso
ya, ba noppi ñu may ko muy bokk ak Buur ndab
giiru dundam. 30 Ci biir loolu ñu dogal ko njëlam
lu sax dàkk, bàyyikoo ci Buur bés bu jot, giiru
dundam.

Kàddug Yàlla gi
Wolof Bible 2020 revision.
La bible en wolof; revision 2020

copyright © 2010, 2020 La Mission Baptiste du Sénégal

Language: Wolof

Dialect: Regional Wolof

Translation by: La MBS

For complete copyright statement, please see http://sng.al/copyright
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2020-07-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 23 Jul 2020
eb088fb7-76e3-5c5f-ab35-a0da6cd8fd40